

Kyläseppä - Storhemt Lähiympäristösuunnitelma

Espoon kaupunki

NOMAJI

Kyläseppä - Storhemt lähiympäristösuunnitelma

Ajankohta: 06/2025

Tilaaaja: Espoon kaupunki

Tekijät: Anni Järvitälo, Kaisla Rahkola, Hanna Tuovila, Anni Hietanen

Nomaji maisema-arkkitehdit Oy

Kannen kuva: Lotta Jalava/Nomaji

Raportin kuvat Nomajin ellei toisin mainita.

Sisällys

Johdanto	4
1. Lähtökohdat	6
Kaavatilanne	8
Suunnittelutilanne	9
Maisemalliset lähtökohdat.....	11
Ekologinen verkosto ja luontoarvot	12
Virkistysverkosto	14
2. Konsepti ja suunnitteluperiaatteet	15
Ekologisen verkoston kehityskuva.....	18
Kulttuurihistorian huomiointi suunnittelussa	21
3. Lähiympäristösuunnitelma.....	24
Sini-viherverkosto	27
Biotooppipohjainen suunnittelu.....	30
Toiminnot ja reitit.....	39

4. Maisemavaikutusten arviointi ja lieventäminen.....44

Smedsby-Hemtans-Dåvitsbyn kulttuurimaisema	45
Maisemavaikutusten lieventäminen	47
Lähteet	51

Johdanto

Kyläseppä-Storhemtin lähiympäristösuunnitelma on laadittu Espoon kaupungin asemakaavoituksen tilauksesta. Työn tarkoitus on sovittaa yhteen ympäröivät asemakaava-alueet ja esittää suuntaviivoja Suurpellon keskeisen puistoalueen kehittämiselle. Keskuspuiston läheisyys, paikallisesti merkittävä Hemtans-Dåvitsbyn kulttuurimaisema-alue ja alueen imagon parantaminen edellyttävät laadukasta siniviherverkoston huomioivaa virkistysalue-suunnittelua.

Suunnittelun lähtökohtana on ollut Sepänkallio-Storhemt - kaavarunko vuodelta 2021 (TREA Team for Resilient Architecture, Aino Landscaping, Ramboll). Kaavarungon tavoitteena oli pitkään vireillä olleiden Suurpelto IV:n ja Suurpelto V:n asemakaavojen toteuttavuuden parantaminen alueen vetovoimatekijät ja arvot tunnistaen. Kaavarunko havainnollistaa Espoon kaupunkirakenteessa 2000-luvulla tapahtunutta muutosta, joka on välittynyt myös maakuntakaavoitukseen.

Kaavarungossa esitettyä viheralueiden suunnitelmaa tarkennetaan ja tarkastetaan tässä työssä. Työtä on tehty samanaikaisesti ympäröivien asemakaava-alueiden viitesuunnittelun ja kunnallisteknisen yleissuunnittelun kanssa. Sepänkallio-Storhemt - kaavarunko työssä esitettiin lähtökohtia myös viheralueiden kehittämiseksi. Viheralueiden luonteen, reittien ja ekologisten yhteyksien osalta näitä lähtökohtia on tarkistettu ja tarkasteltu osin uudelleen. Kaavarungon keskeiset kaupunkirakenteelliset piirteet ovat säilyneet asemakaavoituksen lähtökohtina. Muutoksia kaavarunkosuunnitelmaan ovat Kyläseppän koulun ja urheilupuiston aiempaa laajemmat tilantarpeet sekä kehitettävien liito-oravan kulkuyhteyksien korostuminen. Suunnittelun pikaraitiotien linjauksiin ja pysäkkien sijainteihin erityisesti Storhemtinmäen ympäristössä liittyy epävarmuustekijöitä. Raitiotie ja siihen liittyvä infrastruktuuri ovat keskeinen osa puiston ja Kyläseppäntien kaupunkikuvaa.

Työtä ovat ohjanneet Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksesta Aila Valldén, Mari Soini ja Salla Mäkelä. Lisäksi työtä ovat eri suunnitteluvaiheissa kommentoineet asiantuntijat asema- ja yleiskaavoitukselta, ympäristönsuojelun palvelualueelta, kaupunkitekniikan keskuksesta, liikuntapalveluista, kaupunginmuseosta ja esikunnasta.

Tavoitteet

Työn tavoitteena on esittää keskeisten virkistysalueiden lähiympäristösuunnitelma, joka tukee alueen konseptia; Liikunnallinen ja luonnonläheinen Suurpelto. Työn tavoite on havainnollistaa asemakaavaa ja ohjata toteutussuunnittelua.

Työssä on tarkasteltu muun muassa

- Ekologisten yhteyksien kehittäminen
- Urheilupuiston toimintojen sijoitus ja alustava mitoitus
- Kulttuuriympäristön huomioiminen
- Maisema- ja ekologisten vaikutusten arviointi
- Maisemavaikutusten lieventämistoimet

Menetelmät ja lähtöaineisto

Suunnittelualueelle tehtiin maastokäynti elokuussa 2024.

Tärkeimpiä lähdemateriaaleja

- Sepänkallio-Storhemt: Pohjoisen Suurpellon kaavarunko, raportti 18.1.2021 (TREA, Aino Landscaping, Ramboll)
- Julkiset paikkatietoaineistot
- Luonto- ja kulttuurihistoriaselvitykset
- Lakeamäen ja Vassholmin viitesuunnitelmaluonnokset
- Suur-Matinkylän virkistysvisio 2050 (2023)
- Keskuspuisto 2060: Keskuspuiston maankäyttötarkastelu (2024)

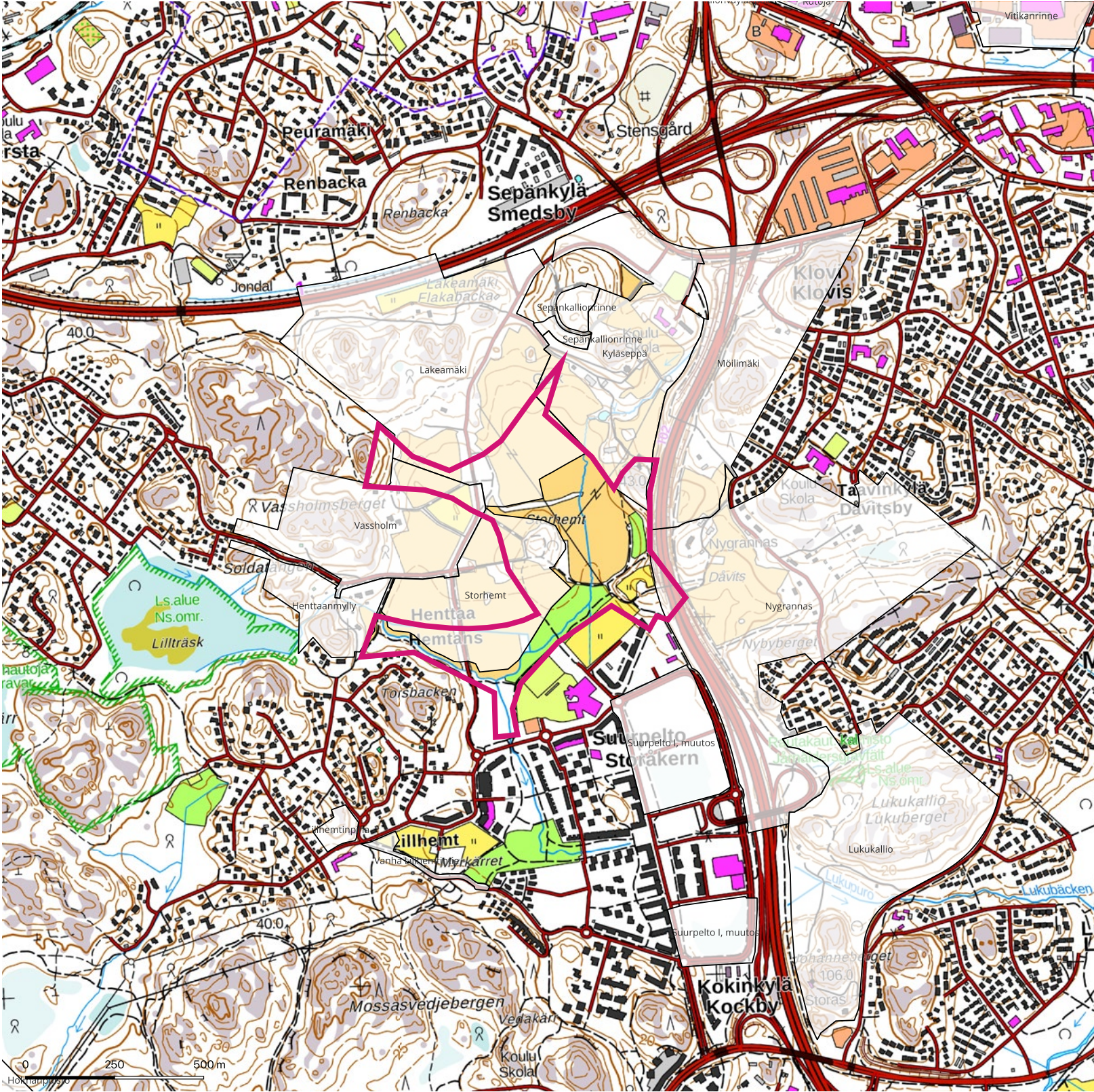
Maastokäynti elokuussa 2024.

Suunnittelualue

Suunnittelualue sijoittuu Turunväylän eteläpuolelle ja Kehä II:n länsipuolelle Suurpellon ja Henttaan pienalueille. Koillisessa suunnittelualue rajautuu Gerkin minimaatilaan ja Kehä II:n tiealueeseen. Lännessä alue rajautuu vireillä oleviin Lakeamäen, Vassholmin ja Storhemmin asemakaava-alueisiin ja Keskuspuisto I -osayleiskaava-alueeseen. Etelässä alue rajoittuu Lillhemtin ja Suurpellon asuinalueisiin ja Opinmäen kampukseen. Henttaanpuroa seurailevat viheralueet jatkuvat Lillhemtinpuistossa Keskuspuistoon.

Lähiympäristösuunnitelman likimääräinen suunnittelualue ja vireillä olevat kaavahankkeet.

Lähde: Peruskartta, MML 2024, vireillä olevat asemakaavat, Espoon kaupunki 2025 (haettu WFS rajapinnasta 26.3.2025)

1. Lähtökohdat

Suunnittelua ohjaavat reunaehdot

Suurpellon keskustan ja Turunväylän väliselle alueelle suunnitellaan uusia Kyläsepän ja Storhemtin asuinalueita. Alueen yleiskaavallinen asukasmäärätavoite on noin 5000–7000 asukasta. Turunväylän varressa ja Nihtisillan liittymässä varataan tilaa myös työpaikka-alueille, joille voisi sijoittua toimitiloja, liikuntahalleja ja kaupallisia palveluita.

Alueella on ennestään ruotsinkielinen koulu, maatila ja hajanaisesti asutusta. Suunnittelualue ja sen ympäristö kuuluvat paikallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen ja Storhemtinmäellä sekä Gerkin tilalla on rikas historia osana Espoon keskiaikaisia asutuskeskittyksiä. Uudet asuinalueet sijoittuvat Espoon Keskuspuiston tuntumaan ja alueilla on myös luontoarvoja.

Lähipalveluiden varmistamiseksi alueelle suunnitellaan uutta koulua ja useita päiväkoteja. Alueelle toteutuu laaja virkistysalueiden kokonaisuus, joka palvelee koko Suurpeltoa. Suurpellon vision ”liikunnallinen ja luonnonläheinen Suurpelto” näkyy mm. koulun yhteyteen toteutettavana urheilupuistona. Suunnittelussa huomioidaan myös kulttuurihistoria ja tavoitteita ekologisten yhteyksien kehittämisestä.

Historiallisten vaiheiden kerroksellisuus on pohjoisen Suurpellon maisemassa läsnä. Taustalla 2010-luvun rakennuskantaa. Oikeassa laidassa Storhemtin keskiajalta asti asuttu kylämäki ja vasemmalla Gerkin tiluksiin kuuluva viljankuivaamo.

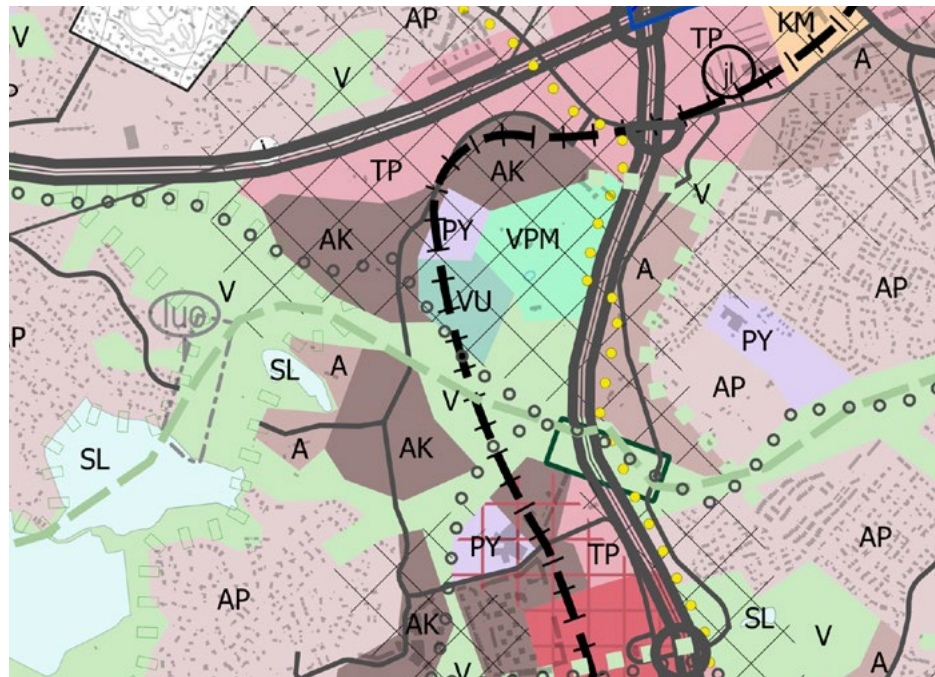

Näkymä Gerkin viljankuivaamon kupeesta kohti länttä. Vassholminsilta on toteutettu Kyläsepäntien rakentamisen yhteydessä 2020-luvulla. Tavoitteena on, että sillan alitse toimii virkistysreitit ja latuyhteyden lisäksi myös eläinten kulkuyhteys Keskuspuiston ja Kehä II:n itäpuolisten luonnon ydinalueiden välillä.

Kaavatilanne

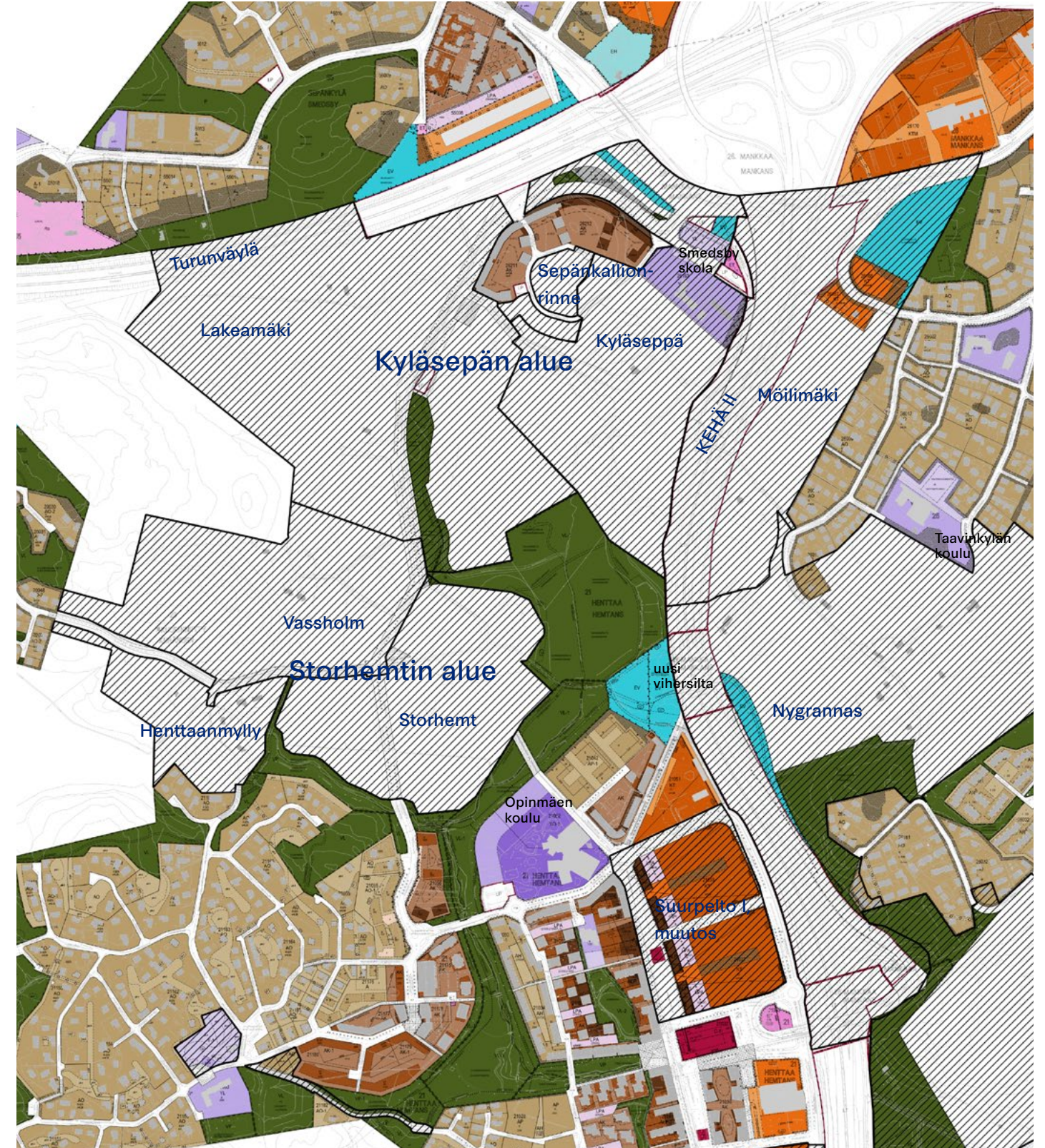
Suunnittelualue on voimassa olevassa maakuntakaavassa (Uusimaa-kaava 2050 ja sen osana Helsingin vaihemaakuntakaava) vuodelta 2023 taajamatoimintojen kehittämisvyöhykettä ja pääkaupunkiseudun ydinvyöhykettä. Yleiskaavana on voimassa valtaosalla aluetta Espoon eteläosien yleiskaava (2010). Suunnittelualue rajautuu myös Espoon pohjoisosien yleiskaava, osa I:een (1996) ja Keskuspuisto I – osayleiskaavaan. Vireillä oleva Espoon yleiskaava 2060 päivittää yleiskaavaa koko Espoon alueella. Sen vuonna 2024 nähtävillä olleessa luonnoksessa oli virkistysaluetta (V) ja urheilupuiston (VU) aluetta. Yleiskaavaluonnoksessa oli suunnittelualueen läpi osoitettu myös raide ja ekologinen runkoyhteys. Kehä II kohdalla on merkintä ekologisen runkoyhteyden kehittämistarpeesta. Lisäksi alueella on ulkoilureittimerkintöjä. Gerkin tila on yleiskaavaluonnoksessa esitetty virkistysalue, palveluiden ja matkailun alueena (VPM).

Kyläsepäntien asemakaavassa (2019) on asemakaavoitettu Storhemtinmäen länsi- ja pohjoispuoliset pääosin avoimina säilytettäviksi tarkoitetut lähivirkistysalueet ja Tuurinlaaksossa osia puistoalueesta. Vireillä olevissa asemakaavoissa kaavoitetaan näitä täydentäviä virkistysalueita Storhemtinmäellä, Vassholmissa ja Lakeamäessä.

Asemakaavatilanne

Lähde: Kantakartan maastotiedot, olevat rakennukset, ajantasa-
asemakaava ja vireillä olevat
asemakaavat, Espoon kaupunki
(haettu WFS rajapinnasta 26.3.2025).

Espoon yleiskaava 2060

Ote vuonna 2024 nähtävillä
olleesta Espoon uudesta
yleiskaavaluonnoksesta. Lähde:
Espoon kaupungin karttapalvelu

Suunnittelutilanne

Kyläseppä-Storhemtin lähiympäristösuunnitelma nivoo yhteen Suurpellon keskustan pohjoispuolisen alueen eri vaiheissa olevia asemakaavoja. Alueelle on tavoitteena asemakaavoittaa Kyläsepän ja Storhemtin asuinalueet lähipalveluineen, niitä palvelevia uusia virkistysalueita sekä Turun väylän varteen työpaikka-aluetta ja kaupallisia palveluita.

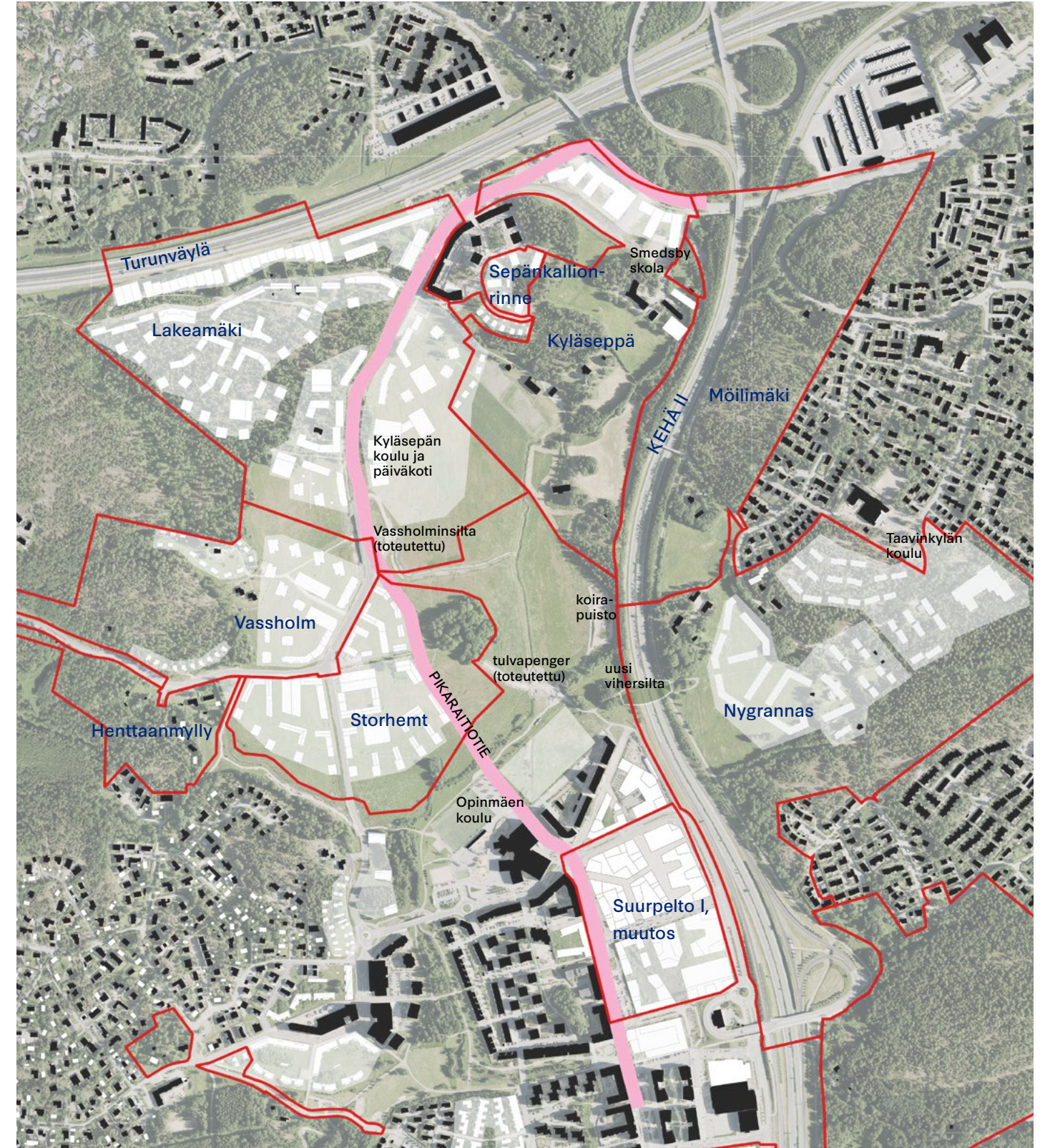
Pohjoisemmalla Kyläsepän alueella on toteutusvaiheessa Sepänkallion asemakaava ja suunnitteluvaiheessa Lakeamäen, Sepänkallionrinteen ja Kyläsepän asemakaavat. Osa Sepänkallion asemakaavan rakentamisesta jää toteutumatta liito-oravan ydinalueiden säilyttämiseksi. Sepänkallionrinteen asemakaava on hyväksymiskäsittelyssä. Suunnittelussa olevista asemakaavoista merkittävin on Lakeamäen asemakaava-alue. Se rajautuu pohjoisessa Turunväylään, lännessä Keskuspuiston osayleiskaava-alueeseen, etelässä jo aiemmin asemakaavoitettuun virkistysalueeseen sekä idässä Sepänkallioon ja Gerkin maatilaa. Lakeamäen asemakaava-alueelle sijoittuu uusi Kyläsepän koulu, päiväkotia ja urheilupuisto. Kyläsepän kaava sisältää Gerkin vanhan maatilan ja kartanon, sekä Nihtisillan kokonaisuuteen liittyviä työpaikkakortteleita.

Etelämpänä Suurpellon keskustan ja Kyläsepän alueen välissä sijaitsee Storhemti, joka jakautuu Storhemtin, Vassholmin ja Henttaanmyllyn asemakaava-alueisiin. Aktiivisimmassa suunnitteluvaiheessa on Vassholmin kaava-alue, joka sijoittuu Lakeamäen eteläpuolelle nykyisen Salinpellontien pohjoispuolelle. Vassholmin asemakaavaan sisältyy kerrostalo- ja pientaloasumista ja virkistys- ja suojelualueita. Storhemtin asemakaavaan sisältyy Storhemtin kyläkeskus, jonne sijoittuu asumista, palveluita ja itälaidalle Storhemtinmäen kupeeseen uusi päiväkotia.

Suunnittelualueen eteläpuolella Suurpelto I:n alueella asemakaavat ovat laajalti jo toteutuneet tai ovat rakennusvaiheessa. Lähiympäristösuunnitelma rajautuu etelässä Likusterikadun asuinpienalojen kortteliin, joka on rakennuslupavaiheessa. Myös Kehä II:n itäpuolella Nygrannaksessa on vireillä uutta asuinrakentamista ja koulun laajennuksen mahdollistava asemakaava. Kehä II:n yli on suunniteltu virkistystä ja ekologista yhteyksiä tukeva vihersilta.

Ympäröivät hankkeet

Lähde: Ilmakuva 2024, olevat rakennukset, vireillä olevat asemakaavat, Espoon kaupunki (haettu WFS rajapinnasta 26.3.2025). Suunnitteilla olevat rakennukset Espoon kaupungin asemakaavoitus. Pikaraitiotie MaJoMaLe 2020 mukaillen

Suunnittelua ohjaava kaavarunko

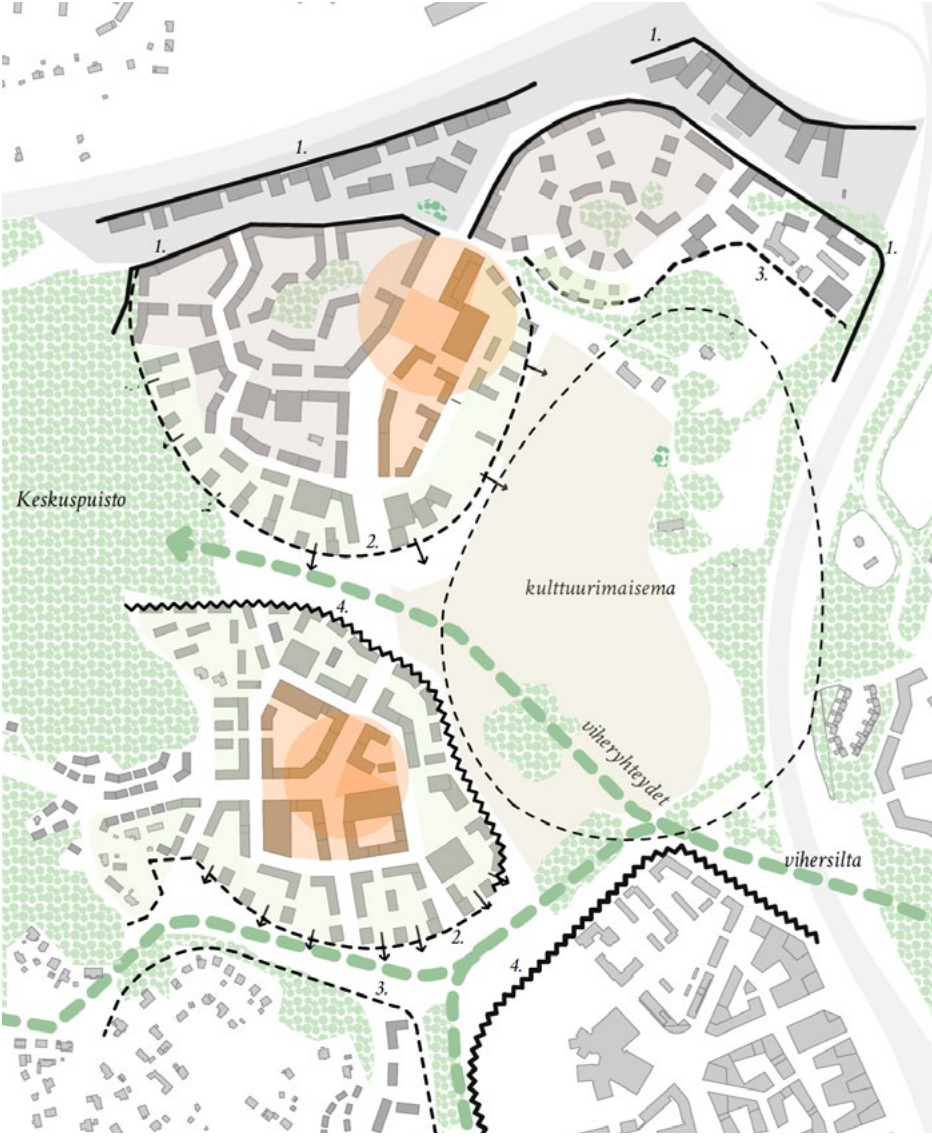
Suurpellon asuinrakentaminen tukeutuu suunniteltuun Matinkylä-Leppävaara pikaraitiotiehen. Raitiotien alustava linjaus vuoden 2020 ns. MaJoMaLe- suunnitelman mukaan sijoittuu Storhemtinmäen ja Storhemtin suunnitellun kyläkeskuksen väliin. Vassholminsillalta pohjoiseen raitiotie seuraa Kyläsepäntietä. Alustavasti pysäkkejä on suunnitellut Opinmäen nykyisen koulun itäpuolelle ja suunnitellun Kyläsepän koulun länsipuolelle.

Viheralueet, kaavarunko 2020

Lähde: Sepänkallio - Storhemt: Pohjoisen Suurpellon kaavarunko -raportti, TREA (2020)

- Puustoiset / metsäiset alueet - sulkeutunut alue
- Pelto - avoin alue
- Pelto tai niitty - avoin alue
- Nurmi tai pelikenttä - avoin alue
- Puuryhmät, uusi puusto
- Olemassa oleva maastopyöräilyreitti, lähde Strava Heatmap
- Pururata & latu
- Pitkospuut & lintutornit
- Puro

Kaupunkirakenteen periaatteet, kaavarunko 2020

Lähde: Sepänkallio - Storhemt: Pohjoisen Suurpellon kaavarunko -raportti, TREA (2020)

- Keskus
- Kaupunkikyläkorttelit
- Maisemaan avautuvat korttelit
- Kukkulakaupunkikorttelit
- Muurimaiset korttelit
- Puustoiset alueet
- Ekologinen yhteys

Maisemalliset lähtökohdat

Lähiympäristösuunnitelman lähtökohtana on säilyttää kulttuurihistoria ja sen luettavuus maisemassa myös alueen kehittyessä. Maisemahistoria on arvokas vetovoimatekijä alueella ja luo pohjoiselle Suurpellolle omintakeisen identiteetin. Suurpellolle nimensäkin antanut avoin, laaja kulttuurimaisema-alue muistuttaa alueella vuosisatoja jatkuneesta viljelyshistoriasta ja tarjoaa alueella mahdollisuuden avaraa tilaa vaativaan toimintaan, kuten virkistysmahdollisuuksien monipuoliseen kehittämiseen.

Alueen suunnittelun lähtökohtana on Smedsby-Hemtans-Dåvitsbyn kulttuurimaiseman säilyneiden piirteiden säilyttäminen tulevilla virkistysalueilla ja Gerkin maatilalla. Kulttuurimaisema muodostuu metsäisten selänteiden välisille laaksoalueille sijoittuvasta avoimesta nykyisestä ja entisestä viljelymaisemasta ja kylämäistä, joilla asutus on sijainnut. Historiallista rakennuskantaa on säilynyt Gerkin tilan mailla, missä myös kasvillisuus ja rakenteet, kuten suuri kuusiaita, pihapiirin jalot lehtipuut ja kiviaidat kertovat alueen historiasta. Maisemaa rajaavat metsäiset reunat ja tiet ovat tyypillisesti sijoittuneet metsän ja pellon rajalle. Metsäiset reunat ovat paikoin pysyneet paikoillaan hyvin pitkään. Maisematila jakautuu selkeästi sulkeutuneisiin, topografialtaan vaihteleviin metsäselänteisiin ja avoimeen loivasti kumpuilevaan viljelymaisemaan. Lakeamäen ja Vassholmsbergetin avokallioalueet ovat luontaisia näköalapaikkoja.

Kulttuurimaiseman pitkäaikaisimpia maamerkkejä ovat edelleen maisemassa erottuvat Gerkin, Storhemtin ja Dåvitsbyn kylämäet. Näistä erityisesti Gerkin kartanon ja Storhemtin kylämäen roolia maamerkkeinä alueella voidaan säilyttää ja tukea. Gerkin mailla sijaitseva viljankuivaamo on keskeinen kiintopiste avoimessa maisemassa. Opinmäen kampus on nykyaikaista koulurakentamista edustava maamerkki kulttuurimaiseman etelälaidalla.

Alueen luonne tulee muuttumaan merkittävästi rakentamisen seurauksena. Rikas maisemahistoria on kuitenkin suunnittelun lähtökohta ja puistoalueella pyritään säilyttämään piirteitä viljelymaisemasta. Kulttuurimaiseman avoimuutta, nykyisten maamerkkien roolia ja mahdollisuuksien mukaan historiallisia reittejä ja tielinjauksia säilytetään.

Näkymät, joissa yhdistyvät avoin maisema, historialliset rakennukset ja maisematilaa rajaavat metsäiset mäet kuvaavat hyvin alueen maisemahistoriaa. Keskuspuiston kalliolaet säilyvät näköalapaikkoina, vaikka näkymät niistä muuttuvat merkittävästi.

Elävän kulttuurimaiseman säilymisen kannalta tärkeässä osassa on Gerkin tilan omistajien pitkäaikainen tavoite kehittää Gerkin tilan toimintaa ja aluetta koko Suurpellon seudulle tärkeänä viherkeitaana. Tavoitteena on jatkaa pienimuotoista maanviljelystä ja eläinten pitoa siten, että minimaatila tarjoaisi palveluja ja mahdollisuuden vierailla esimerkiksi lähiruokaa tarjoavassa maatilapuodissa. Lähiympäristösuunnitelmatyössä on lähtötietona huomioitu Gerkin tavoitteet, mutta lähiympäristösuunnitelma ei koske Gerkin tilan alueita kuin maisemallisen ja ekologisen kokonaisuuden osana ja rajapintana.

Storhemtin kylämäki kuvan oikeassa laidassa erottuu avoimessa maisemassa selkeästi. Gerkin säilyneet rakennukset sijoittuvat Sepänkallion selänteeseen rinteelle pellon laitaan. Punamullattu viljankuivaamo on keskeinen osa maisemakuvaa.

Opinmäen kampuksen koulurakennus erottuu arkkitehtuuriltaan ympäröivistä asuinrakennuksista. Koulu on nykyaikainen maamerkki avoimen maisematilan reunalla.

Ekologinen verkosto ja luontoarvot

Nykytila

Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä alueita kutsutaan ekologisiksi ydinalueiksi. Yhteydet ydinalueiden välillä ovat tärkeitä lajiston liikkumisen ja eri lajien kantojen säilymisen turvaamiseksi. Hyvät ekologiset yhteydet edistävät suojeltavien lajien sekä luontoarvojen säilymistä tulevaisuudessa.

Ekologiset yhteydet ovat tärkeitä myös muille kuin nopeasti ja aktiivisesti liikkuville nisäkkäille ja linnuille. Hyönteiset, hämähäkki-eläimet, lierot, nilviäiset ja monet muut selkärangattomien eläinten lajit eivät liiku aktiivisesti kovin pitkiä matkoja, mutta ekologiset verkostot ja käytävät mahdollistavat luonnon ydinalueilla sijaitsevien populaatioiden välisen yhteyden. Ekologiset käytävät ovat tärkeitä myös kasvi- ja sienipopulaatioiden välisinä yhteyksinä.

Nykyisellään suunnittelualueen pelto-, kesanto-, niitty- ja laidunalueiden kokonaisuus palvelee lintuja ja avoimen elinympäristön lajeja, mutta avoin maisema aiheuttaa estevaikutusta osalle maata pitkin liikkuvista lajeista. Merkittävimmät esteet alueella ovat kuitenkin valtaväylät; pohjoisessa Turunväylä ja idässä Kehä II.

Metsäiset elinympäristöt ja verkostot

Lähiympäristösuunnitelman varsinaisella suunnittelualueella on metsää ja muita puustoisia alueita vain Storhemin mäellä ja itäreunalla Kehä II varressa. Suunnittelualueen ulkopuolella Smedsbyn koulun ympäristössä ja Vassholmsbergetin länsirinteellä on liito-oravan ydinalueita. Gerkin vanhan viljankuivaamon ympäristössä puustoiset saarekkeet ovat liito-oravan elinympäristöä ja soveltuvat liito-oravan kulkuyhteydeksi kohti Vävarsinkumpua. Liito-oravien kulkuyhteyksiä on pyritty tukemaan alueella; mm. hyppytolppia on rakennettu Sepänkallion ja Lakeamäen välillä Kyläsepäntien ylittävälle ja aukiomaiselle avoimelle osuudelle. Suunnittelualueen itäosassa Kehä II:n varressa on puustoa, joka soveltuu liito-oravien kulkuyhteydeksi. Yhteys liittyy etelässä Nygrannaksen suunniteltuun vihersiltaan ja siten Nygrannaksen alueen elinympäristöihin. Pohjoisessa yhteys jatkuu koilliseen liikennealueiden yli.

Vuoden 2022 luontoselvityksessä havaittiin alueen lähiympäristön metsissä myös lintuja ja lepakoita.

Näiden lisäksi metsissä elää oletettavasti myös hyönteisiä ja muita pieneläimiä. Avoimilla alueilla havaitut suuremmat eläimet käyttävät myös metsiä elinympäristöinä. Metsien kasvillisuus on monin kohdin kulttuurivaikutteista.

Suunnittelualueen ulkopuolisesta Keskuspuistosta yhteys Kehä II varren metsään kulkee tällä hetkellä vain Gerkin kartanon alueen kautta. Yhteys on osin katkonainen ja heikko. Suunnittelualueen eteläosista puuttuu metsäinen itä-länsi suuntainen yhteys.

Vassholmin kaava-alueella sijaitsee luonnonsuojelun toimenpideohjelmassa vapaaehtoisesti suojeltavaksi esitetty Vassholmsbergetin pähkinäpensaslehto. Lakeamäen ja Sepänmetsän välisellä laakso-alueella on lahokaviosammalen tärkeä elinympäristö. Keskuspuiston uhanalaisten luontotyyppien kartoituksessa (2023) suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä kartoitettiin olevan Espoon kaupungin LUMO-luokituksen mukaisia arvoluokan 3 lehtoja ja kangas, sekä arvoluokkaa 2 edustava korpi.

Siniverkosto

Suunnittelualueen siniverkoston muodostavat Smedsbäcken ja Henttaanpuro, jotka yhtyvät suunnittelualueen eteläosassa ja laskevat tulvaherkkien Lukupuron ja Gräsanojan kautta mereen Haukilahdesa. Näiden virtavesien lisäksi pelloilla on ojia. Henttaanpuro laskee alueelle Lillträskin suoalueelta. Uoman avoimella alueella kulkeva osuus on voimakkaasti muokattu ja siirretty kulkemaan uuteen uomaan Tuurinlaaksoon. Uoman varrella kasvaa jätti- ja japanintatarta, joka on haitallinen vieraslaji.

Smedsbäckenin purossa on erityisesti yläjuoksun puolella myös luonnontilaisen puron piirteitä. Alajuoksulla Smedsbäckenin puro on siirretty kokonaan uuteen uomaan. Smedsbäckenin reunoilla kasvaa mm. mesiangervoa, ranta-alpia, rantakukkaa ja luhtalemmikkiä. Smedsbäckenin pohjoisosassa uoman varressa kasvaa mm. tervaleppää ja tuomea.

Suunnittelualueen ja Lukupuron välillä on putkitettu osuus Kehä II:n ali. Tämä putkitettu osuus muodostaa merkittävän siniverkoston estevyöhykkeen ja nousuesteen mm. kaloille. Lukupurossa on etelämpänä havaittu saukko, mutta on epätodennäköistä, että se pystyisi seuraamana uomaa estevyöhykkeen yli.

Keskuspuiston ja Storhemin välistä ekologista yhteyttä tukemaan on toteutettu Vassholmin silta, jonka ali eläimet pääsevät kulkemaan.

Smedsbäckenin puro yhdistyy Henttaanpuroon suunnittelualueen eteläosassa. Uoma on siirretty uudelle sijainnille Suurpellon eteläosien rakentamisen yhteydessä. Purot ja ojat luovat puustoisia tai pensaikkoisia käytäviä peltoalueille.

Avoimet elinympäristöt ja verkostot

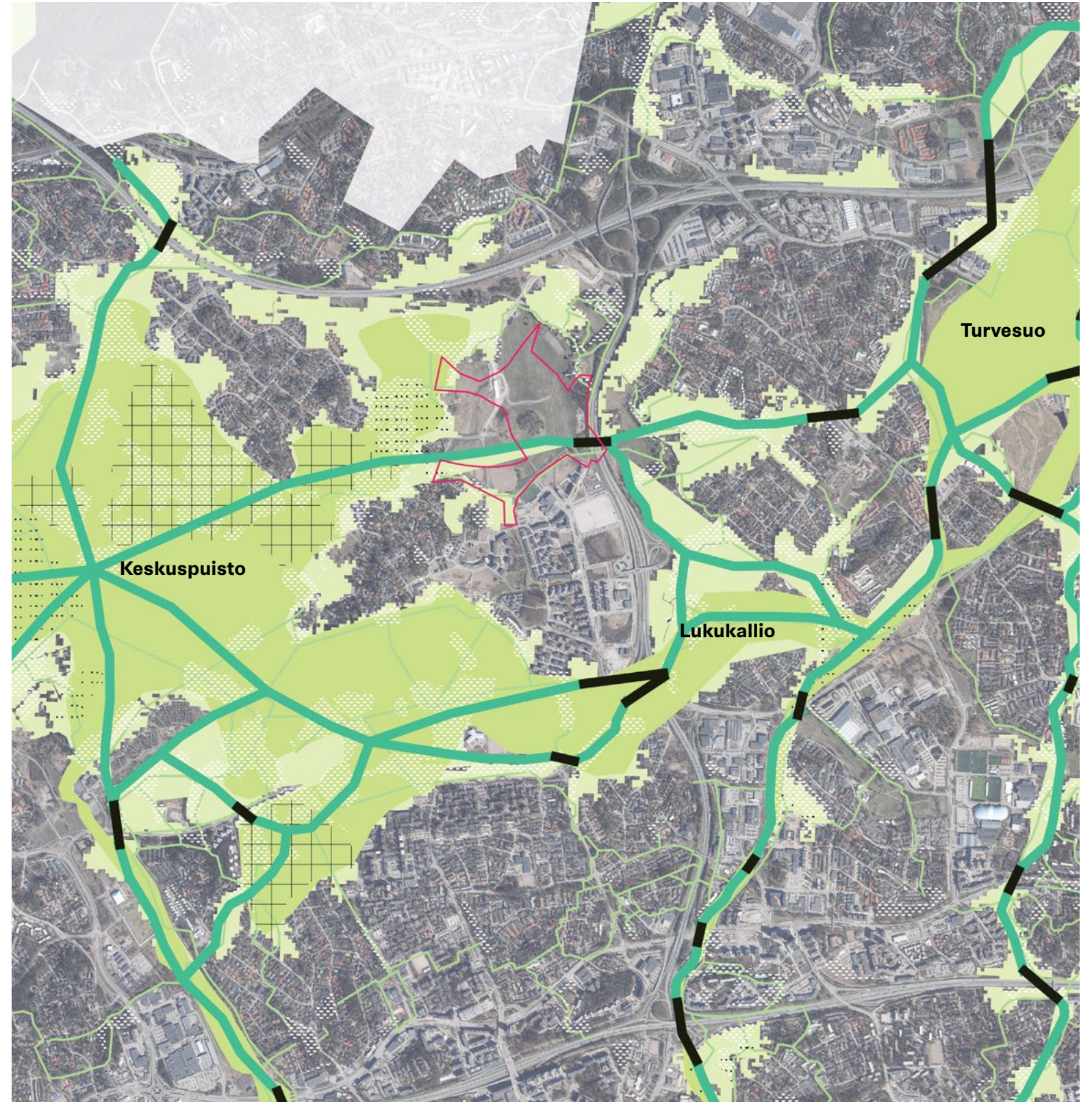
Suunnittelualueesta suurin osa on vanhaa peltoaluetta, joka on nykyisin viljeltyä, kesantopeltoa tai joutomaata. Laaja peltoaukea on luontoselvityksen (2022) mukaan useiden peltolintujen tärkeä elinympäristö. Kasvillisuus on heinävaltaista, melko vähälajista ja paikoin on runsaasti haitallista vieraslajia (Solidago-laji). Luontoselvityksen mukaan osalla kulttuurivaikutteisista luontotyypeistä on niittymäistä kasvillisuutta. Gerkin tilan viljankuivaamon lähistöllä rinteessä on niittykasvillisuutta. Samoin Gerkin laidunnettaville alueille tulee myös todennäköisesti muodostumaan heinäniittyä.

Lintujen lisäksi alueella elää oletettavasti myös erilaisia hyönteisiä, myyriä ja muita pieneläimiä. Suuremmista eläimistä luontoselvityksen mukaan alueella elävät ainakin hirvi, valkohäntäkauris, rusakko ja kettu. Alue on osa Espoon niittyverkostoa, mutta sen yhteys muihin verkoston osiin on melko heikko ja toteutuu vain osittaisena ja vain etelän suuntaan. Kehä II ja Turunväylä ovat avoimen verkoston estevyöhykkeitä.

Metsäinen ekologinen verkosto Espoon koillisosissa

Lähde: Espoon ortokartta (2023); Espoon kaupunki
WFS: Espoon ekologisen verkoston nykytila -selvitys;
Espoon ympäristökeskus 2021; Kyläseppä ja Storhemt
(Suurpelto), luontoselvitys 2022, Luontotieto Keiron
Oy/Espoon KSK

- suunnittelualue
- maakunnallisesti tärkeä yhteysalue
- paikallisesti tärkeä yhteysalue
- paikallinen ekologinen yhteys
- katkos ekologisessa yhteydessä
- luonnonsuojelualue
- lepakkoalue
- liito-oravan elinalue
- liito-orava yhteys / yhteystarve

Virkistysverkosto

Suunnittelualueen nykyisiä virkistyspalveluja ovat alueella sijaitsevat Vävarsinhaan koirapuisto, asukasyhdistyksen hedelmätarha eli Rakkauden puutarha ja ulkoilureitit. Koska alueen maankäytön suunnittelu ja asemakaavoitus on kesken, on reitistössä vielä epäjatkuvuutta eikä virkistysalueita palveluineen ole toistaiseksi vielä suunniteltu ja toteutettu valmiiksi. Erityisesti Gerkin tilan alueelle kohdistuu läpikulkua, kun yleisen ja yksityisen alueen rajat eivät hahmotu alueella liikkuvalla. Gerkin maille on muodostunut käytön myötä tallautuneita polkuja esimerkiksi koirapuiston ja Möilimäen sillan välille.

Keskuspuisto on keskeinen virkistysmetsäkokonaisuus, jossa myös on paljon epävirallisia ja virallisia reittejä. Virkistysyhteyksiä toteutetaan ja selkeytetään alueen rakentuessa.

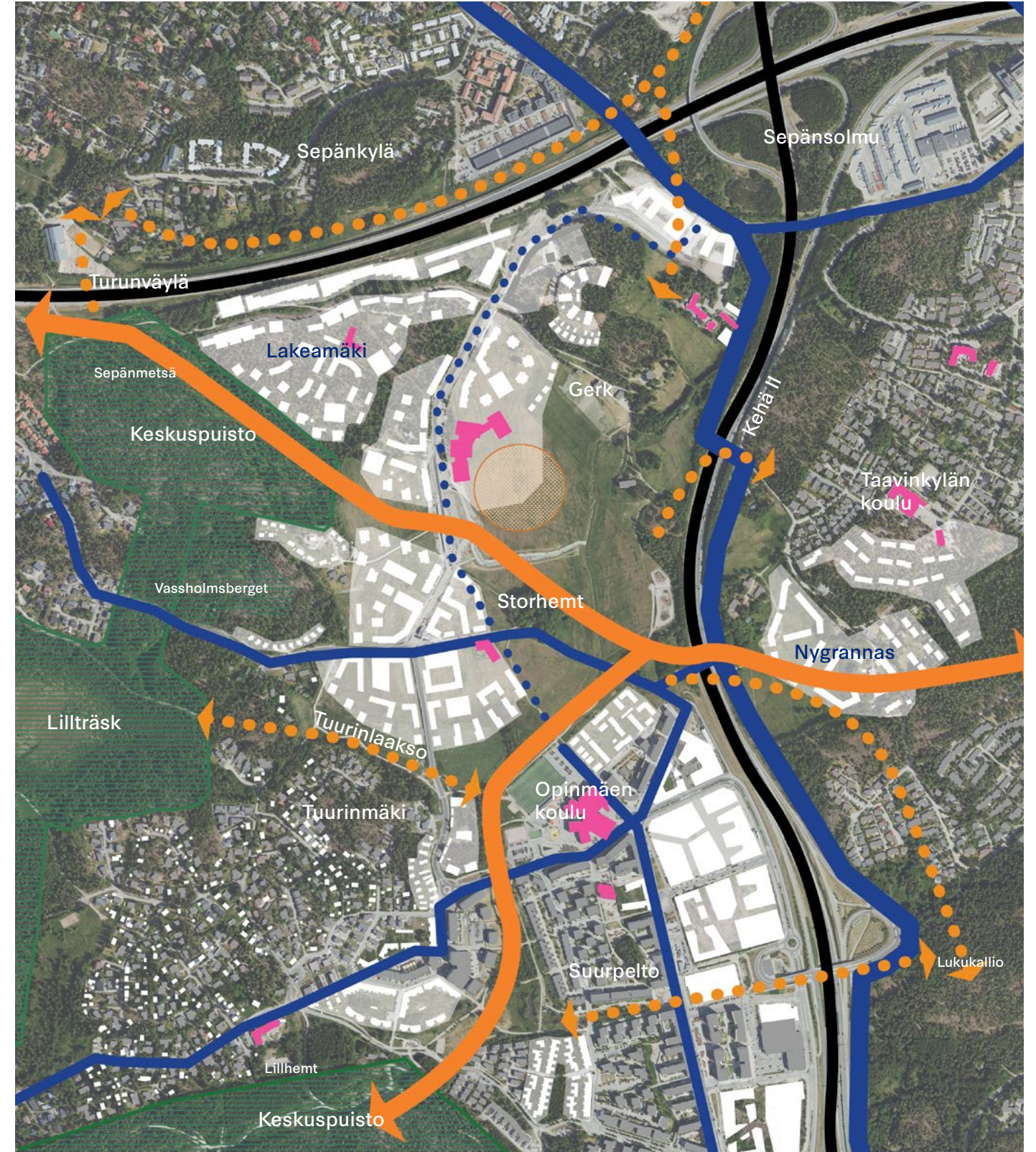
Lähiympäristösuunnitelman virkistyspalveluiden lähtökohtia ohjaa voimassa olevat yleiskaavat, vireillä oleva uusi yleiskaavatyö ja Pohjoisen Suurpellon kaavarunko ja Suur-Matinkylän, Suur-Leppävaaran ja Suur-Tapiolan virkistysvisiot. Suur-Matinkylän virkistysvisiossa (2023) suunnittelualueelle on esitetty kehitettävä urheilupuisto, virkistysyhteyksien kehittämistarpeita. Suurpellon kulttuurimaisema-alue on tunnistettu alueelliseksi vetovoimakohdeksi, jonka ominaispiirteet tai arvot ovat vetovoimaisia koko kaupungin kannalta. Tavoitteena on vetovoimakohteiden hyvä saavutettavuus.

Viereiselle karttapohjalle on kaaviomaisesti koottu erilaisissa yleis-tason suunnitelmissa esitettyjä lähtökohtia ja kehitettäviä yhteyksiä. Kartalle on tuotu Suur-Matinkylän virkistysvision 2050 virkistysyhteystarpeita, kaupunkisuunnittelukeskuksen liikennesuunnittelu-yksikön laatiman pyöräilyn tavoiteverkon reittejä ja vireillä olevassa Espoon yleiskaava 2060:ssa esitettyä ulkoilureittien keskeistä verkostoa. Yleiskaavaluonnoksen mukaiset ulkoilureitit yhdistävät suunnittelualueen virkistysalueet Keskuspuistoon ja Kehä II itäpuolelle. Pohjoisempi ulkoilureittiyhteys kulkee Vassholmsinsillan ali kohti Sepänmetsää ja eteläisempi seurailee Henttaanpuron vartta. Nämä ulkoilureitit yhdistyvät Storhemtin kohdalla ja jatkuvat itään kohti Nygrannasta Kehä II:n ylittävän sillan kautta. Ylikulkuyhteyttä on suunniteltu kehitettävän virkistys ohella myös ekologisia yhteyksiä tukevaksi vihersillaksi. Etelässä alue yhdistyy Lillhemtinpuistoon.

Koostekaavio lähiympäristösuunnitelmassa huomioitavasta strategisen tason virkistysverkostosta

Kartalle koostettu yhteydet mukaillen Suur-Matinkylän, Suur-Tapiolan ja Suur-Leppävaaran vuoteen 2050 tähtääviä virkistysvisioita, pyöräilyn tavoiteverkkoa ja yleiskaavaluonnoksen ulkoilureitistöä. Pohjakartta: Espoon ortokartta 2023

- Sijainniltaan ohjeellinen baanaksi parannettava yhteys (Pyöräilyn tavoiteverkko 2050)
- Sijainniltaan ohjeellinen pyöräilyn pääreitti suunniteltu/oleva (Pyöräilyn tavoiteverkko 2050)
- Sijainniltaan ohjeellinen ulkoilureitti (yleiskaava 2060, luonnos)
- Virkistysyhteystarve (virkistysvisiot 2050)
- Liikenteen estevaikutus
- Keskuspuiston osayleiskaava-alueet
- Suunniteltu urheilupuisto
- Olevat ja suunnitellut koulut ja päiväkodit

2. Konsepti ja suunnitteluperiaatteet

Lähiympäristösuunnitelman konsepti kiteytyy vanhan viljely-alueen luonnon monimuotoisuuden tukemiseen ja lisäämiseen ja kulttuurimaiseman uudelleentulkintaan yhteisöllisenä, asukkaita yhteen kokoavana puutarhana. Alueen historia viljelymaisemana jatkuu Gerkin maatilalla, mutta myös puistoalueilla maiseman kultivointi jatkuu niittyjen hoidon ja yhteisöllisen pienviljelyn muodossa. Storhemtin kylämäki säilyttää sekä maisemallisen että toiminnallisen maamerkin roolin asukkaiden arvostamana metsäpuutarhana. Kylämän yhteyteen voisi jatkosuunnittelussa tutkia mahdollisuutta sijoittaa kylätalo ja esimerkiksi kesäteatteria palveleva esiintymislava ja katsomo alueen muinaisjäänösstatuksen suunnittelussa huomioiden. Varjoisan metsäpuutarhan vastinparina on aurinkoinen Rakkauden puutarha, jolla on Suurpellon asukasyhteisössä jo paikkansa.

Suunnitelma kunnioittaa viljelymaiseman merkittäviä näkymiä ja maamerkkejä. Alueen ekologista verkostoa ja luonnon monimuotoisuutta tuetaan metsittämällä ja monimuotoistamalla mm. virtavesien elinympäristöjä. Tuurinlaaksossa puroympäristöä kehitetään kohti lehtometsää, joka lienee ollut laaksoalueiden metsätyyppi ennen viljelyn aloittamista.

Lähiympäristösuunnitelma tähtää alueen, erityisesti puiston, resilienssin kasvattamiseen. Resilienssi, eli joustavuus kuvaa ympäristön kykyä mukautua muutokseen tai palautua niiden seurauksista. Ekologisiin yhteyksiin panostaminen kasvattaa resilienssiä myös suunnittelualuetta laajemmalla alueella.

Uudisrakentamisen pehmeä
yhteensovittaminen puistoon

Resilientti ympäristö
(puronvarsilehto, tammikujat,
tulvaniitty)

Aktiiviset kylämäet
(metsäpuutarha, minimaatila)

Maiseman jatkuva kultivointi
(yhteisöllisyys, lähiruoka)

- Maisemallisesti arvokas metsäinen saareke / kylämäki
- Lehtomainen puronvarsi
- Urbaani kulttuurimaisema
- Puukujanteet muistuttavat historiasta
- Luhtainen tulviva niitty
- Julkisen ulkotilan solmukohta
- Mahdollinen pikaraitiotie
- Puustoinen vyöhyke

Konseptikaavio

Lähiympäristösuunnitelman tavoitteena on säilyttää arvokkaiden kylämäkien maisemallista roolia samalla tukien luonnon monimuotoistumista ja monipuolista virkistyskäyttöä.

Ekologisen verkoston kehityskuva

Tavoitteena on, että Keskuspuiston ja Kehä II:n itäpuolisten luonnon ydinalueiden välisiä ekologisia yhteyksiä tuetaan ja parannetaan. Lähiympäristösuunnitelmassa on tunnistettu suunnittelualueella olevia ja sen kautta kulkevia eri luonteisia ekologisen verkoston osia ja laadittu niille tavoitteellinen kehityskuva.

Yhden itä-länsisuuntaisen ekologisen yhteyden sijaan on tunnistettu tarve kehittää alueen kautta kulkevia yhteyksiä verkostomaisena kokonaisuutena. Pohjoisempi yhteys liittyy avoimeen maisema-alueeseen Vassholminsillan alitse ja eteläisempi seurailee Henttaanpuron ja Smedsbäckenin varsia. Molemmat yhteydet ohjautuvat suunnitellulle Nygrannaksen vihersillalle ja siitä edelleen Kehä II:n itäpuolelle. Lisäksi pohjoisin Sepänmetsän ja Sepänkallion välinen yhteys tulee turvata suunnittelussa etenkin ennen puronvarsien puustoisten yhteyksien kehittymistä.

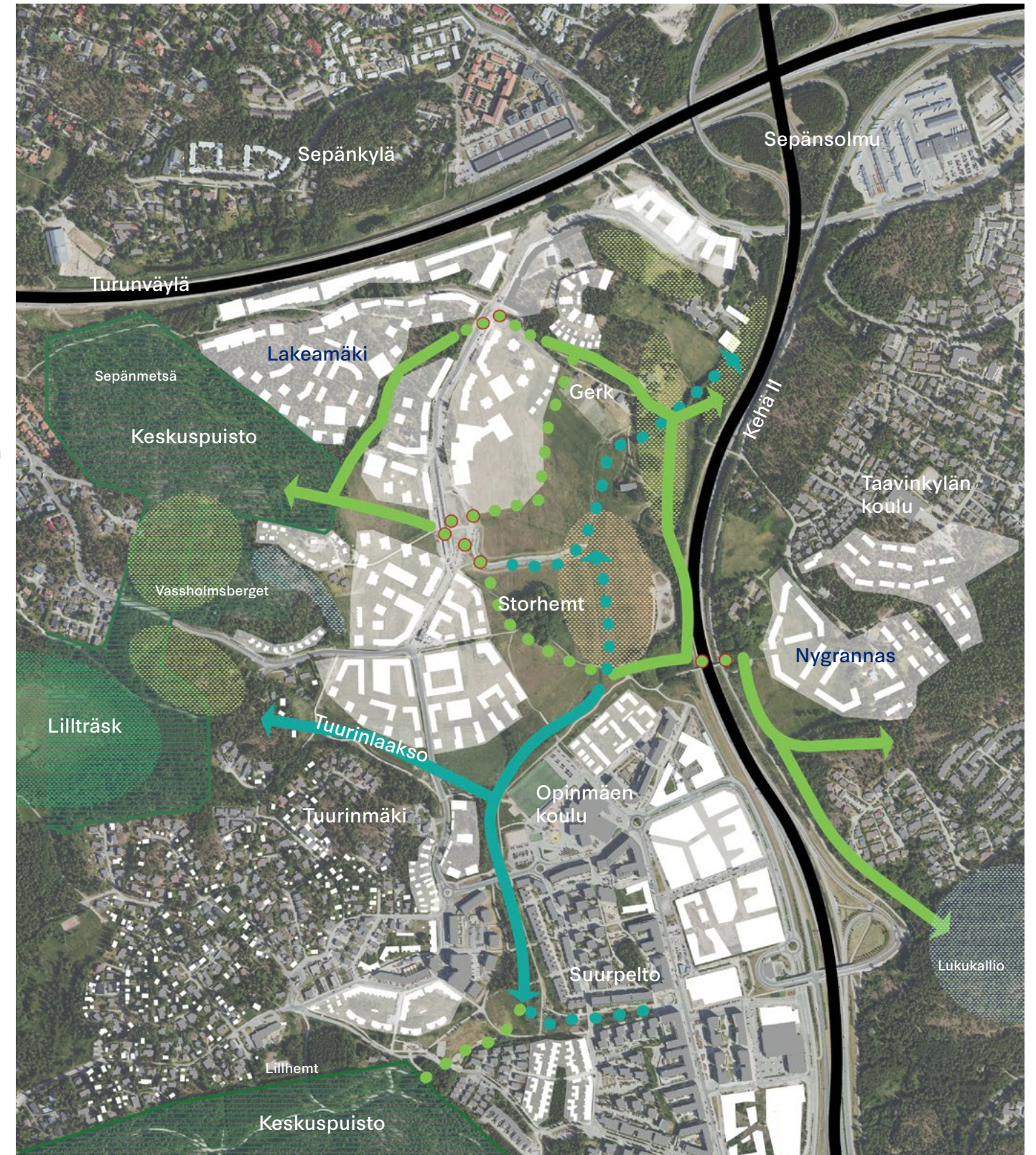
Eteläisempää Keskuspuiston ja vihersillan välistä yhteyttä on luontevaa vahvistaa erityisesti Henttaanpuron varressa. Puron ympäristöä Tuurinlaaksossa kehitetään monimuotoisemmaksi, suojaisemmaksi ja purojen vesilajiston olosuhteita monipuolistavaksi kerrokselliseksi puustoiseksi puronvarsiympäristöksi täydennysistutuksin ja luonnonhoidon tuella.

Vassholmin ja Lakeamäen kaava-alueiden rakennusten välinen viheralue on kapeimmillaan noin. 80m. Yhtenäinen puustoinen yhteys kehitetään puistoalueen pohjoislaidalle kerroksellista kasvillisuutta ja puustoa istuttamalla. Etelälaidalla puustoisuutta lisätään ekologisten askelkivien periaatteella puuryhmiin perustuvien täydennysistutuksin. Tonttien istutusalueet tukevat yhteyden toimivuutta. Vassholminsillan alikulku on yhteyden toimivuuden kannalta kriittinen kohta, jonka jatkosuunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomioitava eläinten liikkumisen tukemiseen. Lähiympäristösuunnitelmaa laadittaessa raitiotien suunnittelu on vielä ollut kesken ja on todennäköistä, että raitiotie leventää katkosta tulevaisuudessa nykytilaan verrattuna.

Ekologisen verkoston kehityskuva

Arvokkaat luontokohteet: Kyläseppä ja Storhemt (Suurpelto), Luontoselvitys 2022, Luontotieto Keiron Oy ja Espoon kaupungin karttapalvelu. Pohjakartta: Espoon ortokartta (2023). Yhteydet pohjautuvat lähtöaineistoihin ja niitä on täydennetty suunnitteluprosessissa.

- Puronvarren puustoinen yhteys. Ekologinen askelkivi/jatkuva
- Puustoinen yhteys. Ekologinen askelkivi/jatkuva
- Kriittiset jatkosuunnittelussa huomioitavat kohdat
- Liikenteen estevaikutus
- Linnustoltaan arvokas peltoalue
- Liito-oravan elinalue
- Luonnonsuojeluohjelman kohteet
- Lillträskin luonnonsuojelualue

Storhemtinmäen ympäristössä ja Gerkin alueella ei maisemallisista syistä esitetä laajoja metsityksiä, vaan eläinten kulkuyhteyksien tukeminen esitetään toteutettavaksi kerrokselliseen kasvillisuuteen perustuvina ekologisina askelkinä, jossa kasvillisuussaarekkeet ovat noin 30 metrin etäisyydellä toisistaan.

Henttaanpuroa ja Smedsbäckeniä seuraavat ekologiset yhteydet jatkuvat etelään Lukupuron varressa. Avoimena säilytettävillä alueilla pienvesien varsia voidaan kehittää nykyistä luonnonmukaisempina pensastoa ja paikoin puuryhmiä lisäämällä.

Gerkin minimaatilan läheisyydessä jatkosuunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota viljelyalueiden varjostuksen välttämiseen ja hulevesien ohjaukseen.

Keskeiset metsäiset yhteydet pyritään säilyttämään melu- ja valosaasteen osalta rauhallisina sekä ekologisen verkoston että asuinympäristön vuoksi. Maisematilan ja suojaan tarjoavien kasvillisuusalueiden tulisi olla eläinten orientoitumisen kannalta selkeitä, mikä tarkoittaa esimerkiksi reuna-alueiden suojaavaan kasvillisuuteen panostamista. Erityisesti suunnitellun vihersillan ympäristössä tulee huomioida riittävä kerroksellinen kasvillisuus, jotta yhteys Keskuspuiston ja vihersillan välillä hahmottuu.

Henttaanpuron vartta kehitetään jatkossa puustoisena ympäristönä.

Vassholminsilta Storhemtinmäeltä katsottuna.

Henttaanpuron uoma lähempänä Keskuspuistoa.

Storhemtinmäen kasvillisuutta. Erotettavissa on puutarhakasveja, kuten syreeniä sekä kookkaita jalopuita.

Verkon kehittyminen

Sepänmetsän ja Sepänkallion välinen yhteys (1) suunnittelualueen pohjoisella laidalla toimii nykytilassa, mutta sitä on monin paikoin kehitettävä puustutuksin. Lakeamäen rakentaminen aiheuttaa yhteyden heikkenemistä. Rakentamisen edetessä on turvattava riittävä puustoinen yhteys erityisesti liito-oravien elinalueiden välillä.

Keskuspuiston ja Storhemtinmäen välinen yhteys (2) toimii nykytilassa, mutta yhteyden laatu paranee, jos puustoisia saarekkeitä istutetaan lisää. Toisaalta alikulun kohta on yhteyden heikoin jakso ja sillan ympäristön jatkossuunnitteluun tulee kiinnittää erityistä huomiota, jotta yhteys ei heikkene nykytilaan nähden. Ekologinen yhteys jatkuu Kehä II:n itäpuoleisille alueille, viimeistään vihersillan valmistuessa. Puustoa esitetään istutettavaksi ja kehitettäväksi vihersillan molemmiin puolin mielellään jo etupainotteisesti.

Henttaanpuroa seuraileva ekologinen yhteys (4) toimii jo etelässä, mutta paranee suunnitelmassa esitetyn puuston kehittyessä. Yhteydestä tulee Nygrannaksen vihersillan toteutuessa keskeinen puustoinen yhteys Keskuspuiston ja Kehä II:n itäpuolisen viherrakenteen välillä. Yhteys tulee olemaan ihmistoiminnan suhteen rauhallisempi ja valaistukseltaan niukempi kuin Vassholminsillan ali kulkeva ekologinen yhteys.

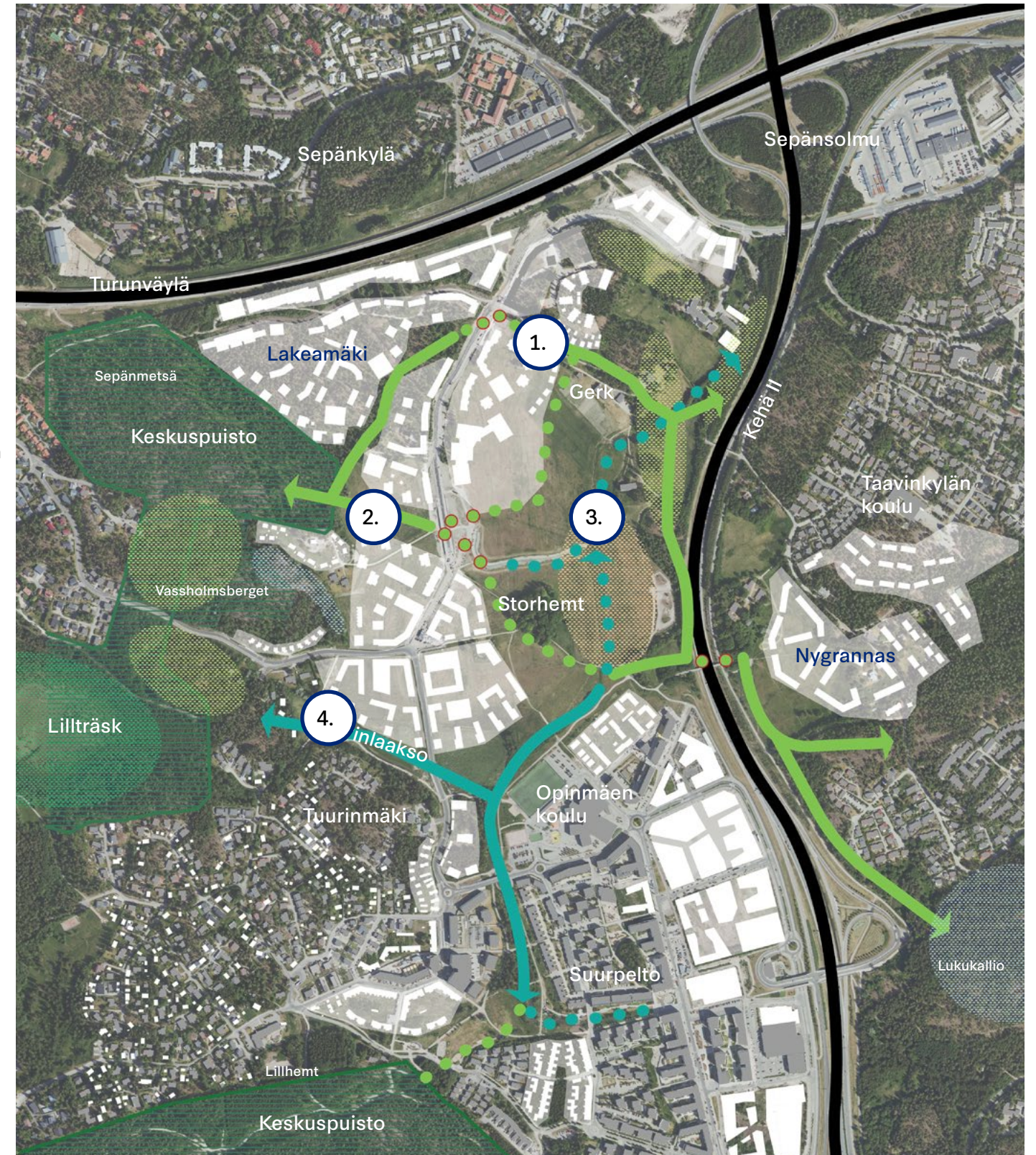
Smedsbäckenin varsilla ekologinen yhteys (3) toimii sini- ja niittyverkoston yhteytenä. Yhteyttä ei ole tarkoitus kehittää merkittävästi puustoisemmaksi, sillä kulttuurimaiseman avoimuutta halutaan suojella. Puron varrella voi kuitenkin olla pensaikkoa, joka luo lajeille suojaa, varjostaa puroa ja viilentää sen vettä.

Ekologisen verkoston toiminnallisuus toteutuu eri lajeille eri kehitysvaiheessa, jotkin lajit hyötyvät heti, ja toiset vasta yli 50 vuoden päästä tai jopa vasta 100 vuoden päästä. Esim. tammen kaarnan epifyytit ja tammilahopuusta riippuvaiset hyönteiset hyötyvät puuston istuttamisesta vasta hyvin pitkän ajan kuluttua.

Ekologisen verkoston kehityskuva

Arvokkaat luontokohteet: Kyläseppä ja Storhemt (Suurpelto), Luontoselvitys 2022, Luontotieto Keiron Oy ja Espoon kaupungin karttapalvelu. Pohjakartta: Espoon ortokartta (2023). Yhteydet pohjautuvat lähtöaineistoihin ja niitä on täydennetty suunnitteluprosessissa.

- Puronvarren puustoinen yhteys. Ekologinen askelkivi/jatkuva
- Puustoinen yhteys. Ekologinen askelkivi/jatkuva
- Kriittiset jatkosuunnittelussa huomioitavat kohdat
- Liikenteen estevaikutus
- Linnustoltaan arvokas peltoalue
- Liito-oravan elinalue
- Luonnonsuojeluohjelman kohteet
- Lillträskin luonnonsuojelualue

Kulttuurihistorian huomiointi suunnittelussa

Kulttuurihistoria huomioidaan suunnittelussa maiseman ominaispiirteiden säilyttämisen ja korostamisen kautta. Näkymien säilyttäminen, maiseman rajautumisen tarkastelu ja maisemahistorian luettavuuden parantaminen ovat lähtökohtia suunnittelussa huomioitavia tekijöitä.

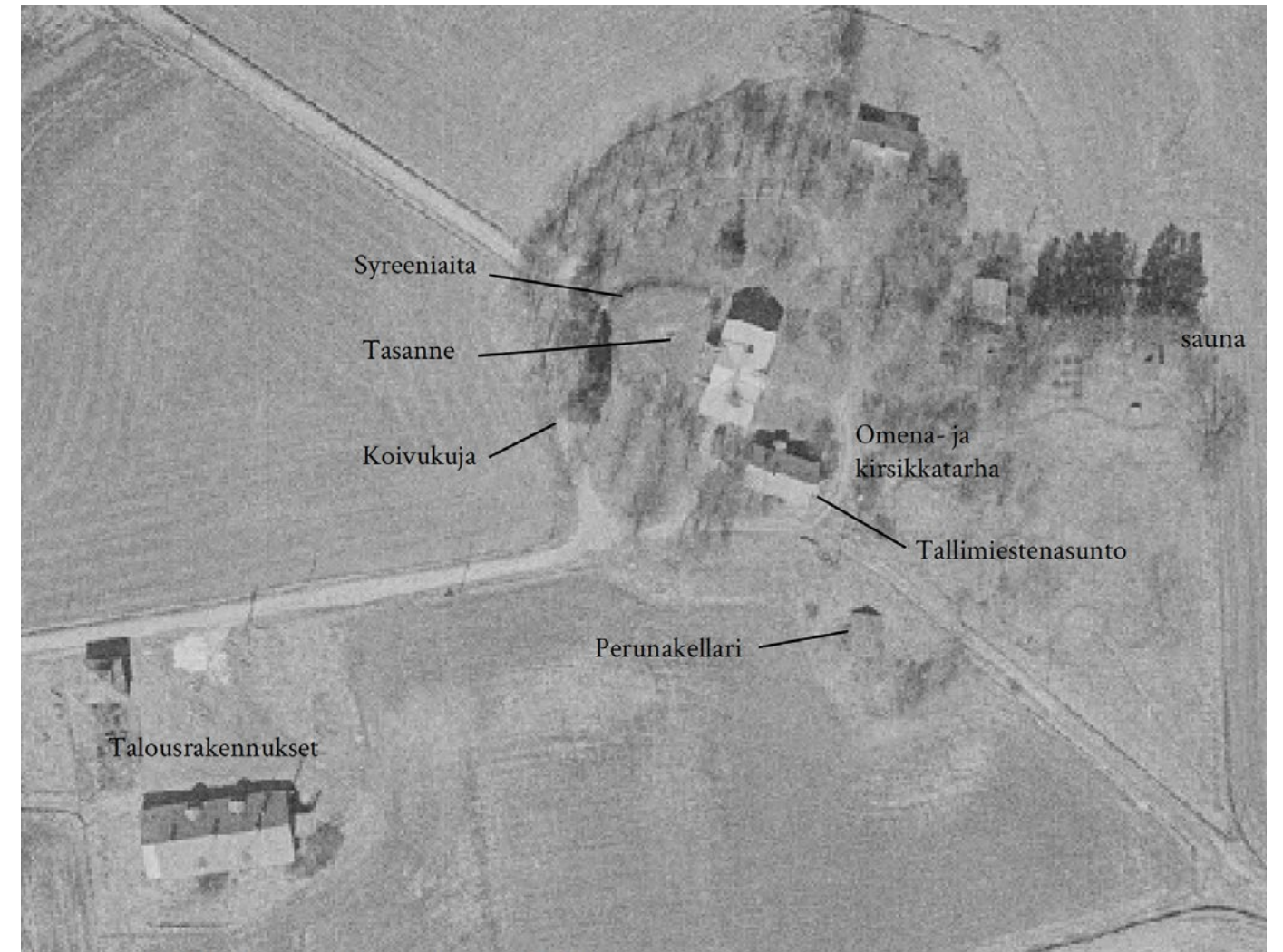
Gerkin tila on esimerkki nykypäivään saakka jatkuneesta maataloustoiminnasta. Viljelyn ja eläinten pidon jatkaminen tuo maisemaan arvokkaan toiminnallisen jatkumon.

Kylämäkien aktivointi lisää asukkaiden tietoisuutta ja korostaa historiallisesti keskeisten paikkojen roolia myös nykypäivän arkiympäristössä. Pelkän toimintojen lisäämisen lisäksi historia voidaan tuoda esiin maisema-arkkitehtuurin ja mm. opastuksen keinoin.

Storhemtinmäki tulee olemaan keskeinen osa uutta puistoaluetta. Sen historiallisten kerrostumien korostaminen voidaan tehdä rakennusten paikkoja esiin tuomalla, puutarhan kasvillisuutta ja rakenteita rekonstruoida tai informatiivisella opastuksella.

Storhemtinmäki on kiinteä muinaisjäännös (nro 1000001842). Tämä luo reunaehdot alueen jatkosuunnittelulle ja käytölle.

Uuden puiston suunnittelussa voidaan myös tehdä uudelleentulkintoja kadonneen kulttuurimaiseman elementeistä. Esimerkiksi kasvillisuuden materiaalien kautta voidaan toisintaa alueen historiallisia piirteitä.

Storhemt 1976 ilmakuvassa (Espoon karttapalvelu)

Kuvakaappaus kaavarungon kulttuurihistoria-analysistä. Historiallisen kylämäen paikkoja voidaan tuoda esiin uuden puiston suunnittelussa.

Säilytettävät näkymät

Keskeisiä näkymiä maamerkeille ja avoimeen maisemaan säilytetään. Gerkin kartanon ja Storhemtin kylämäen välinen näkymä säilytetään. Storhemtinmäen ja Gerkin tilan välinen suhde säilytetään viitteenä vanhaan. Gerkin tiluksilla viljelytoiminta jatkuu ja Storhemtinmäen ympäristö jätetään avoimeksi niityksi, jolloin maisematilallisesti näiden historiallisten kylämäkien välinen suhde osittain säilyy.

Näkymä tulvapenkereeltä pohjoiseen kohti Gerkin tilaa on keskeinen jäänne viljelymaiseman historiaa. Storhemtin mäen rooli saarekkeena peltojen keskellä pyritään myös osittain säilyttämään.

Yhteyttä Keskuspuiston ja avoimen puistoalueen välillä pyritään mahdollisuuksien mukaan säilyttämään. Vassholminsilta katkaisee näkymiä jonkin verran. Mikäli siltaa levennetään, voimistuu sen maisematilaa rajaava vaikutus. Vassholmin ja Lakeamäen välisen viheralueen keskiosassa säilytetään kuitenkin avoin vyöhyke ja nykyinen metsänreuna.

Saapumisnäkymät puistoon ovat keskeisiä ja niissä pyritään huomioimaan kulttuurihistorialliset kerrostumat.

Säilytettävät näkymät ja maamerkit

Pohjakartta: Espoon ortokartta (2023)

- Kulttuurimaiseman maamerkki
- Näköalapaikka
- Keskeisiä näkymiä kulttuurimaisemaan

Maiseman rajautuminen

Maisemaa rajaavia puustoisia reunoja säilytetään Storhemtinmäen ympärillä, Sepänmetsän reunalla (Keskuspuisto), Kehä II laidassa ja Gerkin kartanon ympäristössä.

Rakentaminen luo alueelle uuden maisematyypin, jossa avoin maisema rajautuu metsän sijaan rakennusten julkisivuihin. Korttelien ja puiston rajalle istutetaan uutta puustosta reunaa. Puustoa istutetaan myös ekologisten yhteyksien turvaamiseksi. Uusi puusto tulee osittain rajamaan näkymiä. Puistoon muodostuu myös uudenlaisia puoliavoimia maisematiloja.

Suunnittelussa seurataan viitteellisesti kaavarungossa esiteltyjä maisematilan rajautumisen periaatteita. Puiston ja korttelin raja voi rakennusten luoma reuna, puustoinen reunavyöhyke tai avoin.

Puustoinen reunavyöhyke on metsän reunaa muistuttava kerroksellinen puu- ja pensasvyöhyke, joka luo selkeän rajan julkisen puistoalueen ja kortteleiden väliin. Reunavyöhykkeen puusto jatkuu saumattomasti myös piha-alueille.

Täysin avointa rajaa, ei esitetä korttelialueiden rajalle. Korttelin ja virkistysalueen rajalla on vähintään puustoisia saarekkeita, jotka luovat rajaa yksityisen ja julkisen alueen välille ja rajaavat mm. urheilupuistoa muusta avoimesta viheralueesta.

Avoimessa rajautumisessa korttelialueen ja puiston rajalla on kerroksellisia kasvillisuussarekkeita, joiden välistä avautuu näkymiä. Puustoiset saarekkeet jatkuvat pihoilta puiston puolelle, eikä tonttia rajata aidoin.

Rakennusten luoma yhtenäinen reuna on esitetty ainoastaan Storhemtin kaava-alueen itälaidalle. Tulevaa pikaraitiotietä rajaavat korttelit luovat selkeän reunan, joka rajaa tehokkaasti maisematilaa. Kortteleiden julkisivut tulevat näkymään puistossa laajalti ja reuna on luonteeltaan urbaanimpi kuin puustoon rajautuvilla korttelialueilla.

Maiseman rajautuminen

Pohjakartta: Espoon ortokartta (2023)

- Puustoiset selänteet/mäet
- Metsitettävät selänteet/mäet
- Puustoinen laaksoalue
- Metsitettävä laaksoalue
- Oleva puustoinen reuna
- Rakennusten luoma reuna
- Uusi puustoinen reuna
- Aukeava rajautuminen

3. Lähiympäristösuunnitelma

Uusi puistokokonaisuus on luontoympäristöltään ja toimintoiltaan monipuolinen virkistysalue, jossa säilyy kulttuurimaiseman piirteitä. Avoimet alueet tuovat tilantuntua kaupunkirakenteeseen ja kokoavat ympäröivät asuinalueet yhteen. Maisemassa erottuvat metsäiset kylämäet Storhemtinmäki ja Vävarsinkumpu. Gerkin kartano ja pellot säilyvät osana uudenlaista kulttuurimaisemaa.

Laajan puistoalueen keskeiset rakennetut virkistysympäristöt ovat Kyläsepän urheilupuisto ja Storhemtin metsäpuutarhan eteläosa. Näiden alueiden jatkosuunnitteluun ja toteuttamiseen tulisi varata resursseja, jotta lopputulos on laadukasta arkkitehtuuriltaan ja ympäristörakentamiseltaan. Mahdollinen pikaraitiotie tulee olemaan keskeinen elementti puiston laidalla ja sen jatkosuunnittelussa ja toteutuksessa tulee varmistua laadukkaasta ympäristörakentamisesta sekä turvallisista ja selkeistä ylityskohdista.

Alueen asukasmäärän kasvaessa myös puistoalue vilkastuu. Puistossa aktiiviset vyöhykkeet sijoittuvat Kyläsepän urheilupuiston ympäristöön. Etelässä Opinmäen kampuksen ympäristö on myös aktiivista aluetta. Lisäksi Storhemtin kylämäelle tulee uusia toimintoja.

Muunlajisten liikkumisen näkökulmasta aktiiviset, ääntä ja valosaastetta tuottavat toiminnot on perusteltua keskittää puistossa tiettyihin paikkoihin. Näin eläinten liikkumiselle jää rauhallisia, hiljaisia ja vähemmän valaistuja alueita. Monet eläimet ovat hämääksiä, jolloin valaistuksen merkitys korostuu. Toiminnalliset alueetkin ovat yöaikaan hiljaisia, mutta valaistukseen tulee myös kiinnittää huomiota ja sen tulee yöaikaan olla minimissään. Eläinten orientoitumisen kannalta puustoisten alueiden reunat ovat keskeisiä, sillä monet lajit hakeutuvat kulkemaan pienvesien äärellä ja maiseman reunavyöhykkeissä. Vävarsinkummun kasvillisuutta kehitetään, jotta maata pitkin kulkevat eläimet löytävät vihersillalle.

Havainnekuva Gerkin viljankuivaamon edustalta kohti luhtaista niittyaluetta ja Storhemtin metsäpuutarhaa.

Pienennös lähiympäristösuunnitelmasta yksinkertaistetuin tekstein. Suunnitelma löytyy suurempana raportin liitteistä.

	korkeuskäyrät (1m)
	oleva rakentaminen
	suunniteltu rakentaminen
	olevat ja suunnitellut julkiset rakennukset
	puro ja virtaussuunta
	hulevesikosteikko tai -painanne
	säilytettävä puustoinen alue
	säilytettävät yksittäispuut (lehti/havu)
	Puin ja pensain istutettava kerroksellinen kasvillisuusvyöhyke. Puu- ja pensaslajeihin valitaan nopeakasvuisia lajeja. Taimet istutetaan tiheästi. Taimikoko voi olla tavanomaista pienempi.
	istutettavat lehtipuut / istutettavat havupuut
	säilytettävä / istutettava hedelmäpuu
	istutettava monilajinen pensasalue
	kukkiva kaupunkiniitty / luhtainen niitty
	muut niitty- ja nurmialueet
	aidattu puiston osa
	leikki- ja liikunta-alueet
	leikki- ja liikuntavälineitä
	pääreitti 3,8-4m
	puistokäytävä (ei talvikunnossapitoa) 2,5-3,5m
	tilavaraus ladulle (4m)

Sini-viherverkosto

Avoin elinympäristö ja verkosto

Lähiympäristösuunnitelmassa esitetään alueen pitkäaikaisten tavoitteiden mukaisesti keskeisten viljelymaisema-alueiden säilyttämistä avoimina maisematiloina, joiden elinympäristöt kytkeytyvät laajempaan kaupunkitason niittyverkostoon. Virkistysalueiksi kaavoitetavat suunnittelualueen avoimet alueet luokitellaan myöhemmässä suunnittelussa soveltuviin kunnossapitoluokkiin, esimerkiksi käyttö- tai maisemaniityiksi.

Keskeisin ja tärkein uhanalaisten lintujen elinympäristö säilyy osana uutta tulvaniittyalueutta. Rakentamisen ja puuistutusten jälkeen avoimen elinympäristön pinta-ala on kuitenkin nykytilaa vähäisempi. Elinympäristönä kehittyvä tulvaniitty saattaa houkutella myös erityisesti keväisin tulva-aikaan muuttolintuja lepäämään alueella. Avointa elinympäristöä säilyy riittävästi nykyisten populaatioiden ylläpitoon, ja säilyvä alue kattaa koko luontoselvityksessä suositellun alueen.

Avointen elinympäristöjen verkosto vahvistuu uuden vihersillan avulla. Kasvukaudella niittynä hoidettavat latupohjat suunnittelualueelta etelään ja vihersiltaa pitkin Kehä II yli itään vahvistavat säilyvän avoimen elinympäristön yhteyksiä alueen ulkopuolelle.

Uusi avoin yhteys itään hyödyttää erityisesti avointen elinympäristöjen hyönteisiä, kuten esimerkiksi pistiäisiä, perhosia, kovakuoriaisia ja nivelkärsäisiä. Muita välittömästi hyötyviä lajeja ovat esimerkiksi hämähäkkieläimet ja kaikki maaselkärangaiset.

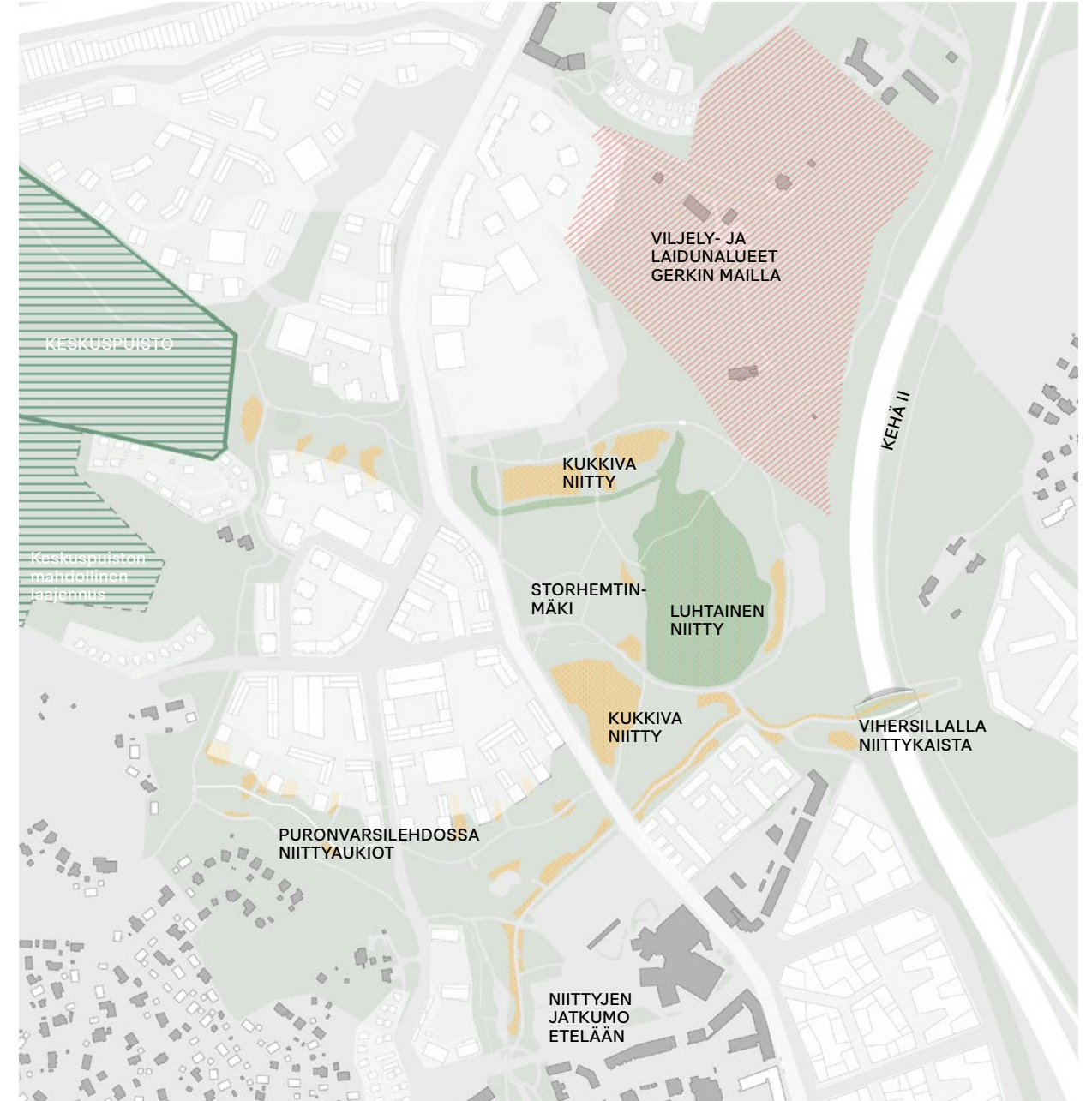
Säännöllisellä hoidolla avointen ympäristöjen kuivempien alueiden kasvilajisto muuttuu monimuotoisemmaksi. Kasvilajiston monipuolistuminen monimuotoistaa myös erityisesti hyönteislajistoa, hyötyjiä ovat erityisesti erilaiset pölyttäjät: mesipistiäiset, päiväperhoset ja kaksisiipiset kuten kukkakärpäset. 20-30 vuoden kuluttua rakentamisesta tulvaniityn alueen kasvillisuus on muuttunut monimuotoisemmaksi ja kostealle niitylle ja rannoille tyypilliseksi. Tästä hyötyvät erityisesti rantakasvillisuudesta riippuvaiset vesieläimet kuten monet korentolajit. Vihersillan ylittävä ja etelään johtava latupohjan niitty ovat vakiintuneet erityisesti avoimen elinympäristön pieneläinten kulkureitteinä, ja niissä näkyy myös kasvilajien leviäminen ekologista yhteyttä pitkin.

HYÖTYVÄ LAJISTO

- peltolinnut: kiuru, pensaskerttu, pensastasku, västäräkki
- mahdolliset muuttoaikaiset linnut (kevättulva tulvaniityllä): laulujoutsen, sorsalinnut, kahlaajat
- mesipistiäiset, nivelkärsäiset, päiväperhoset, kukkakärpäset, kovakuoriaiset, sudenkorennot, hämähäkkieläimet
- nisäkkäät: jyräjät, rusakko, hirvi, kauriit, kettu
- sisilisko, sammakot, käärmeet
- perinnebiotooppeihin ja luonnonniittyihin erikoistuneet putkilokasvit esim. päivänkakkara, ahosuolaheinä, niittyleinikki, ahomatara
- kosteiden rantaniittyjen putkilokasvit: keltakurjenmiekka, rantakukka, rantatädyke, ranta-alpi

Avoin verkosto

Puistoaluetta kehitetään pääosin niittynä. Niittyä voi olla myös puuston alla. Ainoastaan aktiiviset toiminnalliset alueet hoidetaan nurmena. Vaihtelua niittyihin tuovat enemmän kukkivia lajeja sisältävät niityt sekä luhtainen tulvaniittyalue.

Metsäinen ja puustoinen verkosto

Lähiympäristösuunnitelmassa esitetään puuston suunnitelmallista lisäämistä osalla suunnittelualuetta metsä- ja puustoisien verkoston tukemiseksi. Ensisijaisesti puustoisina kehitetään puroympäristöjä ja uusia rakentamisalueiden reunoja. Ekologisen verkoston kehityskuva on esitetty s. 18.

Lakeamäen ja Vassholmin kaava-alueiden välinen puistovyöhyke pidetään maisemallisista syistä keskiosaltaan avoimena niittynä. Ekologisen yhteyden turvaamiseksi ja yksityisen ja julkisen tilan erottamiseksi puistoalueen pohjoislaitaan istutetaan kerroksellista kasvillisuutta ja puustoa. Puistoalueen etelälaidalla piha-alueen ja puiston rajalle istutetaan kasvillisuusaarekkeitä.

Uudet puuistutukset luovat suunnittelualueelle lisää metsäisiä elinympäristöjä. Istutetut puut ovat kuitenkin pitkään pieniä, ja niiden latvuspeittävyys on vähäinen verrattuna varttuneempaan metsään. Metsälle tyypillistä aluskasvillisuutta ei ole vielä heti puiden istuttamisen jälkeen.

Välittömästi istutuksen jälkeen uudet yhteydet eivät ole vielä kaikille lajeille toiminnallisia yhteyksiä. Esimerkiksi liito-orava ei pysty liikkumaan nuoria puuntaimia pitkin, eivätkä pienikokoiset puut vielä tarjoa monien lajien tarvitsemää näkösuojaa. Istutettava kasvillisuus kuitenkin mahdollistaa nopeasti useiden pieneläinten kuten sisiliskojen, jyrsijöiden ja esimerkiksi maakiitäjäisten liikkumisen. Myös puiden lehtiä ravintonaan käyttävät hyönteiset, sekä varjoa tarvitsevat lajit hyötyvät uudesta kasvillisuudesta. Uudet puu- ja pensasistutukset istutetaan tiheinä ja osa lajeista tulisi olla nopeakasvuisia.

20-30 vuoden kuluttua rakentamisesta istutetut puut ovat kasva-neet ja ne tarjoavat suojaa useille eri eläinryhmille. Erityisesti kehittyneestä verkostoyhteydestä hyötyvät linnut, liito-orava ja muut nisäkkäät sekä metsäelinympäristöjen hyönteiset ja muut selkärangattomat kuten nilviäiset ja hämähäkkieläimet. Puiden lisääntynyt varjostus ja lehti- ja oksakarike ovat muuttaneet vanhan pellon kasvillisuutta kohti metsälle tyypillistä kenttäkerrosta. Tästä hyötyvät metsäkasvien lisäksi erityisesti erilaiset maaperäeläimet ja sienet.

HYÖTYVÄ LAJISTO

- metsälinnut: tiaiset, rastaat, tikat
- hämähäkkieläimet, juoksujalkaiset, lierot, nilviäiset, nivelkärsäiset, kovakuoriaiset, koiperhoset, pistiäiset
- nisäkkäät: liito-orava, jyrsijät, rusakko, hirvi, kauriit, kettu, lepakot, mäyrä, kärppä, lumikko
- sisilisko, sammakot, käärmeet
- sanikkaiset, sammalet, lehtokasvit esim. valkovuokko, kielo, sormisara, pähkinäpensas, koiranheisi
- helttasienet, käävät ja muut puiden lahottajat, karikkeenlahottajasienet, jäkävät

Puustoinen verkosto

Metsäiset yhteydet muodostuvat nykyisistä metsistä ja metsäsaarekkeista sekä istutettavasta puustosta. Laajimmat metsitettävät alueet ovat Tuurinlaakson puronvarsilehto ja uuden vihersillan ympäristö. Lisäksi puustoa lisätään Storhemtinmäen ja Keskuspuiston välille saarekkeina.

- Oleva metsäinen alue
- Istutettava puustoinen alue

Uusien puustoisten alueiden reunavyöhyke muodostaa lepakoille potentiaalisen liikkumisreitit isompien metsäalueiden välillä. Nuorehkot puut eivät vielä ole riittävän suuria tarjotakseen elinympäristöjä erilaisille epifyytisille jäkälille ja sammalille tai kaarnan koloja tarvitseville hyönteisille.

Siniverkosto

Molempien purojen varsiin istutettava puusto varjostaa jo pian istutuksen jälkeen purouomaa ja parantaa sen ekologisia ominaisuuksia. Pienten puiden varjostus on heti istuttamisen jälkeen melko vähäistä. Siksi valitaan nopeakasvuisia lajeja ja istutetaan tiiviitä puista- ja pensasista muodostuvia saarekkeitä.

Istutettu kasvillisuus saattaa houkutella uusia virtavedestä riippuvaisia hyönteislajeja. Tulvaniityllä varsinkin kevättulvan aikaan väliaikaiset tulvalammet todennäköisesti houkuttelevat erilaisia selkärangaisia ja selkärangattomia vesieläimiä.

Vuosien kuluessa kasvaneiden puiden lisääntynyt varjostus ja puista tippuva lehti- ja oksakarikerke kehittävät purouomia kohti luonnon-tilaista. Purot ovat elinympäristönä monille hyönteisryhmille kuten vesiperhosille, päivänkorennoille, sudenkorennoille ja sukeltajille. Mikäli Lukupuroon johtavan putkitetun osuuden esteet tulevaisuudessa puretaan, puroissa voi myös elää monipuolinen kalasto, jopa taimen. Luhtaiselle niitylle esitetty syvänteet voivat auttaa monien lajien selviytymistä. Virtavesiympäristö mahdollistaa myös esimerkiksi saukon ja muiden nisäkkäiden liikkumisen tärkeiden vesielinympäristöjen välillä.

Storhemtinmäen ja koirapuiston välinen niittyalue toimii hulevesien hallinnan tulvakapasiteettia lisäävänä tulvaniitynä. Patorakenne on toteutettu 2023, mutta padotuskapasiteettiä olisi syytä lisätä. Suunnitelmassa ehdotettu Smedsbäckenin puron muokkaus lisää alueen pidätyskykyä tulvatilanteessa ja hidastaa läpivirtausta.

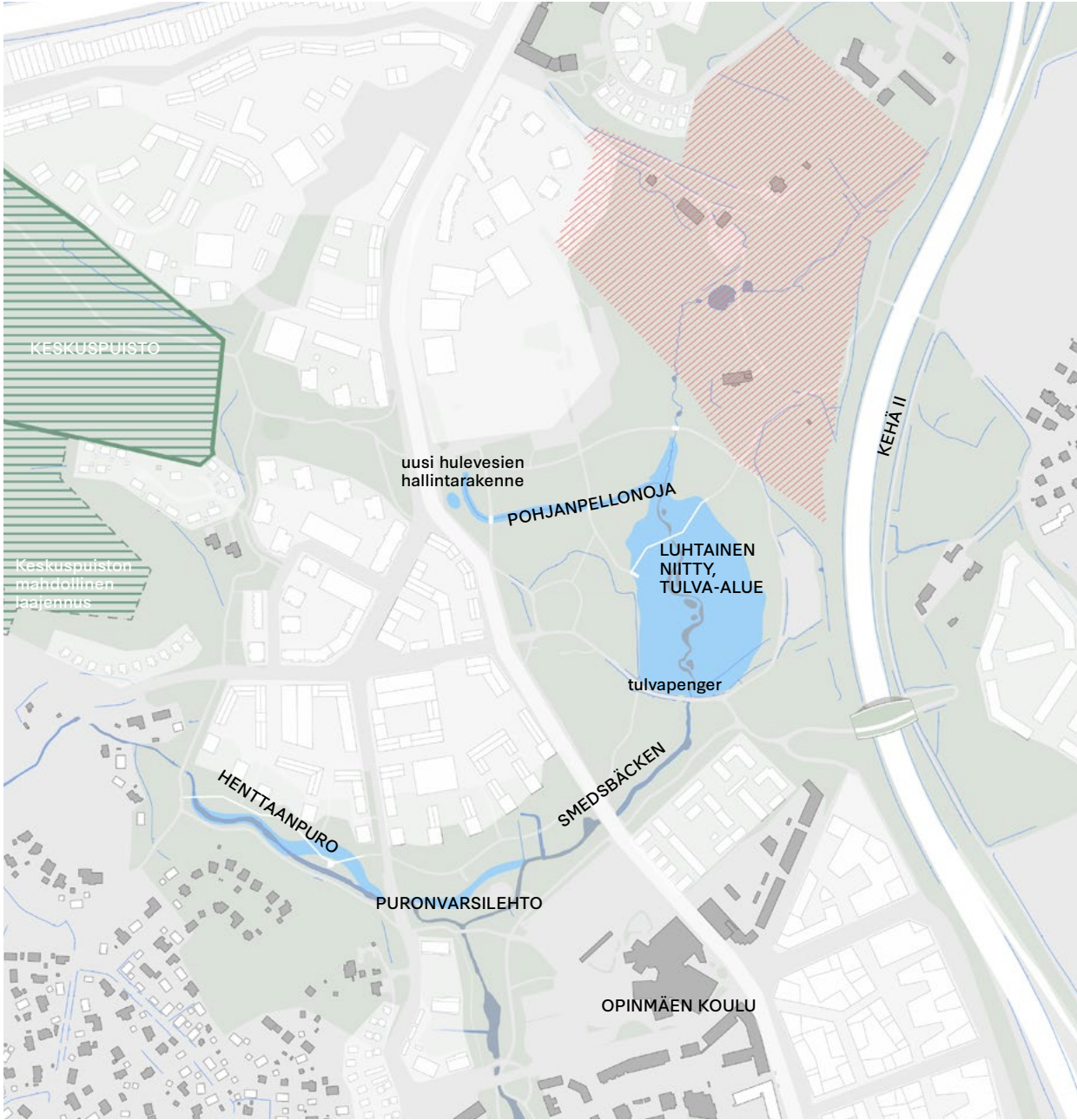
Vassholmin alueen hulevesiä tullaan mahdollisesti johtamaan Pohjanpellonojaan ja siitä edelleen Smedsbäckeniin. Vassholminsilan kupeeseen tulee mahdollisesti hulevesienhallintarakenne.

HYÖTYVÄ LAJISTO

- kalat, saukko, sammakot, rantakäärme, vesipäästäinen
- vesiperhoset, päivänkorennot, sudenkorennot, kovakuoriaiset, nilviäiset
- sorsalinnut

Siniverkosto

Siniverkosto koostuu Lillträskin suoalueelta laskevasta Henttaanpurosta ja Smedsbäckenin purosta, jotka yhtyvät Opinmäen kohdalla ja laskevat tulvaherkkien Lukupuron ja Gräsanojan kautta mereen. Uomat saavat lisää tilaa, kun meanderointi ja tulviminen sallitaan. Erityisesti pohjoisesta laajemmasta valuma-alueelta vetensä saavan Smedsbäckenin ympäristössä padotusta lisätään, jolloin voidaan vähentää alajuoksun tulvaherkkyttä ja toisaalta luoda elinympäristönä monimuotoisuutta tukevaa luhtaista niittyä.

- Tulviva alue tai meanderointivyöhyke
- Puro ja tulvivat alueet
- Säilyvät ojat

Biotooppipohjainen suunnittelu

Lähiympäristösuunnitelman konseptin mukaisesti pienvesien varsia kehitetään keskeisellä maisema-alueella luhtaisena niittynä ja etelässä korttelialueiden välisenä puronvarsilehtona (Lillträskiltä laskevan Henttaanpuron varret ja Storhemtinreitin tulvapenkereen eteläpuoleinen Smedsbäckenin jakso).

Kulttuurimaiseman reunavyöhykkeillä hoidetaan nykyisiä metsäsaarekkeitä ja muodostetaan uusien asuinalueiden reunaan uutta reunavyöhykettä kerroksellisilla puustoisilla vyöhykkeillä.

Biotooppi tarkoittaa elinympäristöä tai luontotyyppiä. Kulttuuri-vaikutteiset biotoopit ovat ihmisen vaikutuksesta tai myötävaikutuksesta syntyneitä elinympäristöjä. Biotoopit voivat hoidon tai muun ympäristötekijän seurauksena pysyä melko muuttumattomana, mutta useimmiten ne ovat jatkuvassa muutoksessa kasvillisuuden ja muiden lajien suhteen.

Esitetyt kulttuurivaikutteiset biotoopit kuvaavat yleisten alueiden biotooppipohjaista luonnon monimuotoistamista. Alueella on olemassa olevaa kulttuurivaikutteista pihapiiriä, laidunmaata ja viljelymaata yksityisellä maalla. Esitetyt keinot eivät koske näitä alueita.

Biotooppisuunnittelulla pyritään luomaan luonnonympäristöä muistuttavia elinympäristöjä, jotka lisäävät ja tukevat alueen luonnon monimuotoisuutta. Biotoopit suunnitellaan alueen lähtökohdista kuhunkin paikkaan sopiviksi. Näin kasvillisuus on elinvoimaista sekä säästetään hoito- ja ylläpitokustannuksissa. Biotooppeja tarkastellaan pitkäjänteisesti, sillä ne muuttuvat ja niiden annetaan muuttua. Ajan myötä kasvilajien suhteet ja rakenne muuttuvat suksession myötä ja siten hyödyntää lajistoa laajemmin.

Biotooppisuunnittelun keinoin suunnitelmassa esitetään uuselinympäristöjen kehittämistä ja ekologisten yhteyksien tukemista alueella. Uudet kulttuurivaikutteiset biotoopit ovat myös aktiivisia virkistysalueita ja ekologisia yhteyksiä kehitettäessä parannetaan myös virkistysyhteyksiä.

Kaavio virkistysalueille kehitettävistä kulttuurivaikutteisista biotoopeista.

- Puronvarsilehto
- Luhtainen niitty
- Kerroksellinen puustoinen vyöhyke

- Metsäpuutarha
- Kangasmetsä
- Kaupunkiniitty

Puronvarsilehto

Lähtötila

Entinen pelto ja suoristetut purouomat

Tavoitetilä

Luonnonmukaiseksi palautuva purouoma ja vesieliöstö sekä puron varrelle kehittyvä runsas, varjoisa lehtovyöhyke.

Toimenpiteet

- Alueella on runsaasti vierasperäisiin piiskuihin (*Solidago* sp.) kuuluvaa vieraslajia, jotka tulee hävittää.
- Voimakkaasti käsiteltyihin purouomiin sijoitetaan kiviä ja puunrunkoja viivyttämään vettä ja tehostamaan uoman meanderoinnin palautumista. Varsinaisia kaivuutöitä ei ole tarpeen tehdä. Uoman muutosten vaatima tila huomioidaan istutettavan puronreuna-alueen leveydessä.
- Puron varteen istutetaan dynaaminen puuistutus: hitaasti kasvavia tammia, metsälehmäksiä ja saarnia sekä nopeammin kasvavia puita ja pensaita kuten pähkinäpensas, lehtokuusama, rauduskoivu, pihlaja, harmaa- ja tervaleppä ja raita. Kuusta ei istuteta, mutta mahdollisesti kasvillisuuden sekaan taimettuvia kuusia ei ole tarpeen poistaa, elleivät ne kasva liian tiheästi. Myös luonnollisesti taimettuvien vaahteroiden määrää ja erityisesti varjostusta seurataan.

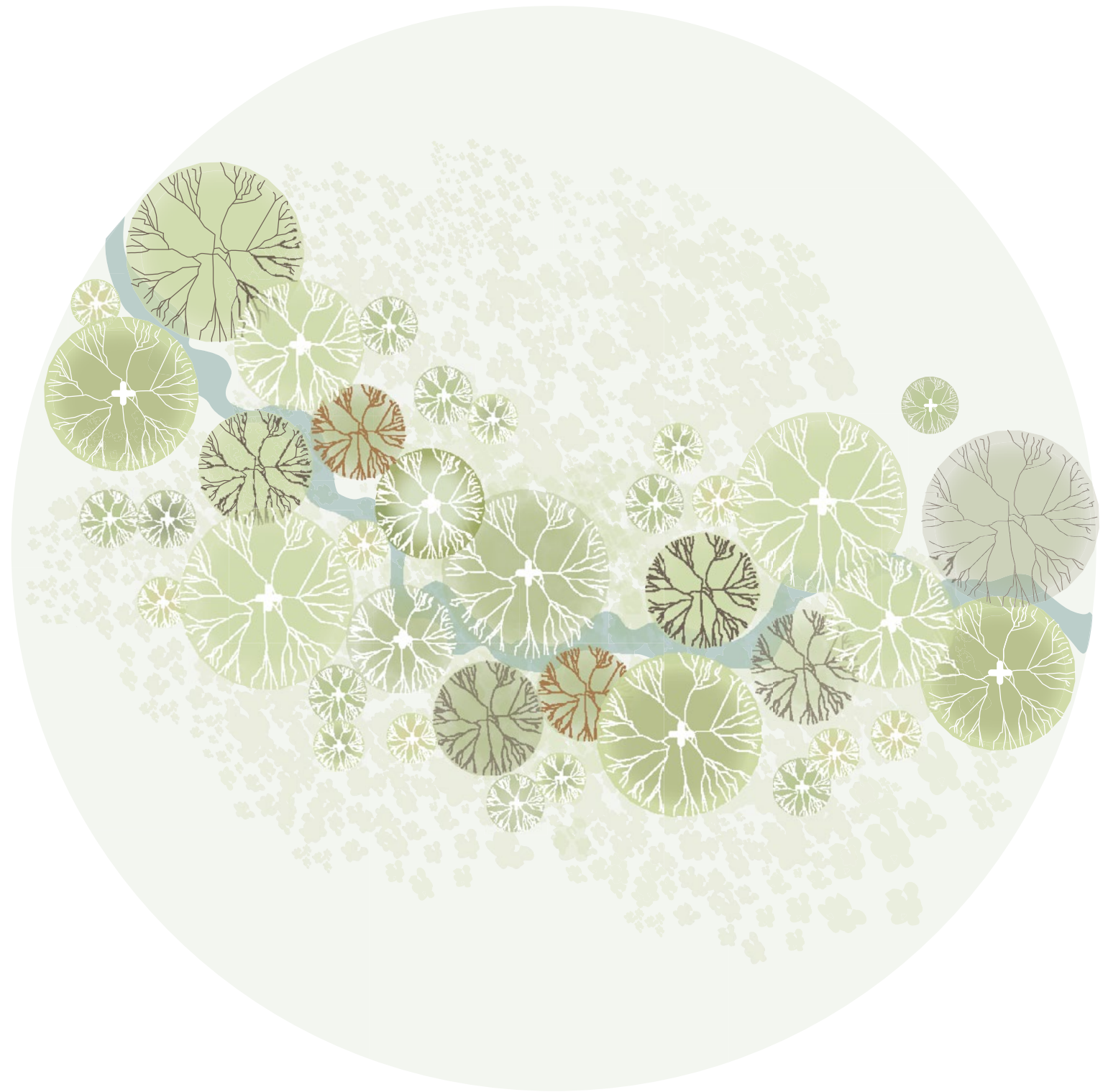

- Erityisesti hidaskasvuisten puiden taimet suojataan hirvieläimiltä ensimmäisiksi vuosiksi kunnes ne ovat vähintään 2-3 metrin korkuisia.
- Tavoitteena on sulkeutunut, varjoisa lehtometsä, mutta on huolehdittava, etteivät nopeakasvuisemmat puut varjosta liikaa hidaskasvuisempia puita. Tarvittaessa taimien ja nuorten puiden ympäriltä poistetaan liikaa varjostavat puut. Erityisesti nopeakasvuiset vaahterat varjostavat helposti liikaa tammia.
- Lehti- ja oksakarikkeen annetaan kertyä puiden ja pensaiden alle ja erityisesti purouomaan. Varjostus ja kertyvä karike tukahduttavat lopulta pelloheinien kasvun ja mahdollistavat lehdon pohjakerroksen luonnollisen kasvillisuuden kehittymisen

Hyötyvä lajisto

- Hyötyviä lajeja ovat erityisesti Vassholmsbergetin lehtolajit kuten pähkinäpensas, mustakonnanmarja, lehtokuusama, valkovuokko, sirittäjä ja kultarinta. Erityisiä hyötyjiä ovat kaikki Vassholmsbergetin lehdon kasvillisuuteen sitoutuneet hyönteis- ja sienilajit.
- Puronvarsilehdossa kasvillisuus on sulkeutuneempaa kuin kerroksellisessa puukujanteessa. Varjoisat tammien, lehmusten ja muiden puiden rungot hyödyttävät eri hyönteis-, jäkälä- ja sammallajistoa kuin paahteiset rungot.
- Puiden luoma varjo ja purouomaan kertyvä lehti- ja oksakarike sekä pidemmän ajan kuluessa uomaan kaatuvat lahopuut ovat elintärkeitä monimuotoiselle puroeliöstölle. Suuri osa purojen pohjaeläimistä on hyönteisten toukkia ja muita selkärangattomia, joten eläimistö palautuu aikaa myöden myös ilman avouomayhteyttä muuhun Espoon puroverkostoon.
- Syntyvä monimuotoinen pysty- ja maalahopuu hyödyttää laaja-alaisesti erilaisia lahottajasieniä, jäkäliä, sammalia, hyönteisiä ja muita selkärangattomia sekä erilaisia kolopesijöitä.

Puronvarsilehdon olemassa olevaa puustoa täydennetään monilajisella dynaamisella puuistutuksella, jonka lajistoon kuuluu hitaasti ja nopeasti kasvavia lehtipuulajeja, sekä pensaita.

Luhtainen niitty

Lähtötila

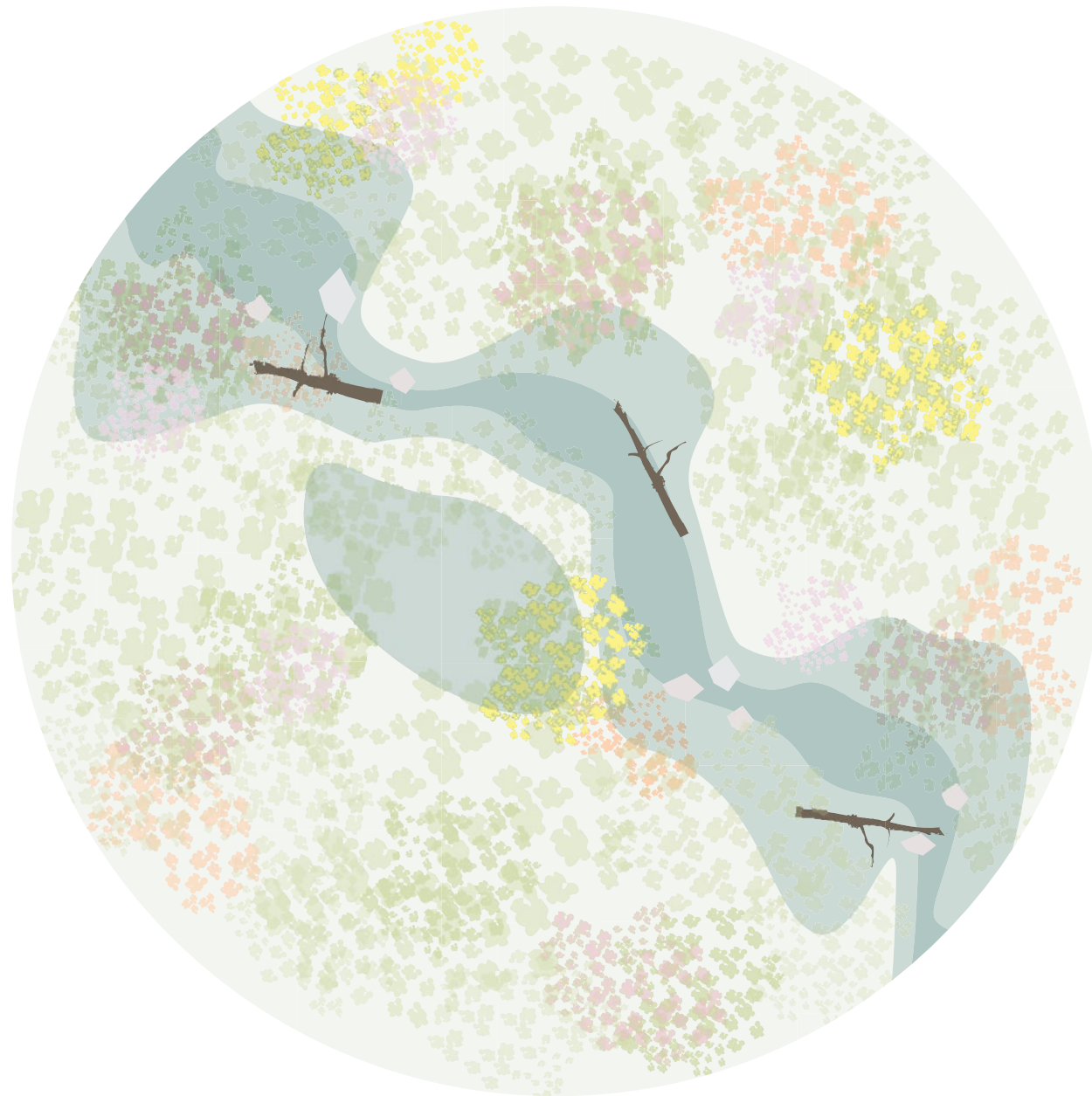
Entinen pelto ja suoristetut vesiuomat

Tavoitetila

Monimuotoinen, kosteasta kuivaan vaihtuva, maisemallisesti tärkeä avoin niitty-ympäristö, joka mahdollistaa myös hulevesien ja tulvien luonnonmukaisen hallinnan vapaasti meanderoivassa purossa.

Toimenpiteet

- Niityn läpi virtaavaan puroon voidaan kaivaa pieniä vettä hidastavia lampia. Lammet tarjoavat lisää elinympäristöjä purouoman eliöstölle. Lampien rannoille voidaan istuttaa erilaisia rantakasveja kuten keltakurjenmiekkaa, rantakukkaa ja rantatädykettä.
- Alueella mahdollisesti esiintyvät vieraslajit, kuten vierasperäiset piiskut hävitetään.
- Tärkein toimenpide on vuosittainen säännöllinen niitto, jotta alue pysyy avoimena. Myös laidunnus sopii hoitomenetelmäksi. Niittojätteen pois keräämisellä voidaan vaikuttaa myös kasvillisuuden laatuun ja auttaa lajistoa kehittymään monimuotoisemmaksi. Niittojätteen kerääminen voidaan tehdä myös esimerkiksi isolla paalaavalla koneella. Paaleja voidaan käyttää muualla alueella esimerkiksi leikkiin tai niittojäte voidaan kompostoida.

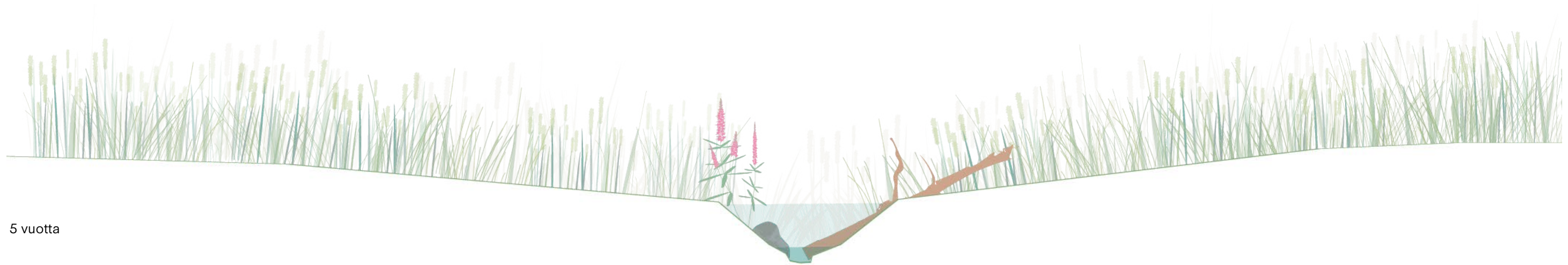

Luhtaisen niityn läpi kulkee nykyisellään suoristettu puro, johon voidaan kaivaa pieniä hidastavia lampia, sekä asetella kiviä ja puunrunkoja. Tavoitteena on mahdollistaa puron vapaa meanderointi. Puron ja lampien rannoille on istutettu monilajista rantakasvillisuutta.

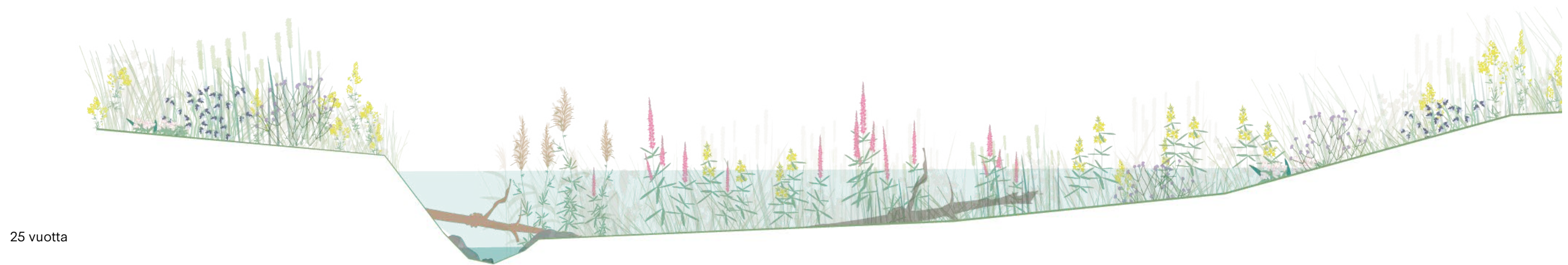
Hyötyvä lajisto

Avoimesta niitty-ympäristöstä hyötyvät erityisesti alueella tällä hetkellä esiintyvät avointen elinympäristöjen uhanalaiset lintulajit kuten pensastasku, kiuru, pensaskerttu ja ruokokerttunen.

Säännöllisestä niittohoidosta hyötyvät useat perinnebiotooppien ja luonnonniittyjen kasvi- ja hyönteislajit. Niittyaukeaan kuuluu sekä kosteaa, tulvaista niittyä että reuna-alueiden kuivempia niittyjä, jotka hyödyttävät eri lajistoa. Niittohoito lisää yleensä kukkivien, mettä tuottavien kasvien määrää suhteessa heiniin, joten hoito hyödyttää erityisesti pölyttäjiä. Muista hyönteisryhmistä hyötyjiä ovat erityisesti esimerkiksi erilaiset pistiäiset ja luteet.

5 vuotta

25 vuotta

Kerroksellinen puustoinen vyöhyke

Lähtötila

Entinen pelto

Tavoitetila

Puoliavoin, hakamainen elinympäristö, jossa kasvaa monimuotoisuuden kannalta tärkeitä suuria veteraanipuita, pensaita ja pienempiä puita. Kerroksellinen puustoinen vyöhyke tarjoaa kapeudestaan huolimatta eläimille suojaisia kulkureittejä. Maisemallisesti vyöhyke luo vehreän vaihtumisyöhykkeen uudisrakentamisen ja avointen virkistysalueiden välille.

Toimenpiteet

- Hidaskasvuisia, pitkäikäisiä tammia istutetaan kujannemaisesti riittävän etäälle toisistaan, jotta niillä on tilaa kasvaa lopulliseen kokoonsa.
- Tammen taimien väleihin istutetaan nopeakasvuisempia ja lyhytikäisempiä puita (pihlaja, koivut, harmaaleppä, raita), jotka tuottavat nopeammin lahoppuuta sekä tuottavat pohja- ja kent-

täkerroksen muodostumiselle tärkeää kariketta. Nopeakasvuisempi puusto suojaa tammien taimia myös hallavaurioilta. Istutettavat taimet ja kasvavat puut eivät kuitenkaan saa varjostaa tammien taimia liikaa.

- Lisääntyvän varjostuksen ja lehti- ja oksakarikkeen seurauksena kenttäkerroksen kasvillisuus muuttuu heinävaltaisesta kohti lehtomaista. Puiden alta ei tule poistaa maahan pudonnutta materiaalia.
- Istutettujen puiden alle saa luontaisesti levitä pensaita ja pieniä puita. Tammia varjostavat taimet, erityisesti vaahterat kuitenkin poistetaan tarvittaessa. Kerroksellisesta puustoisesta vyöhykkeestä saa muodostua tilan salliessa myös leveämpi. Tavoitteena on kuitenkin riittävä valon pääsy tammien rungoille.

10 vuotta

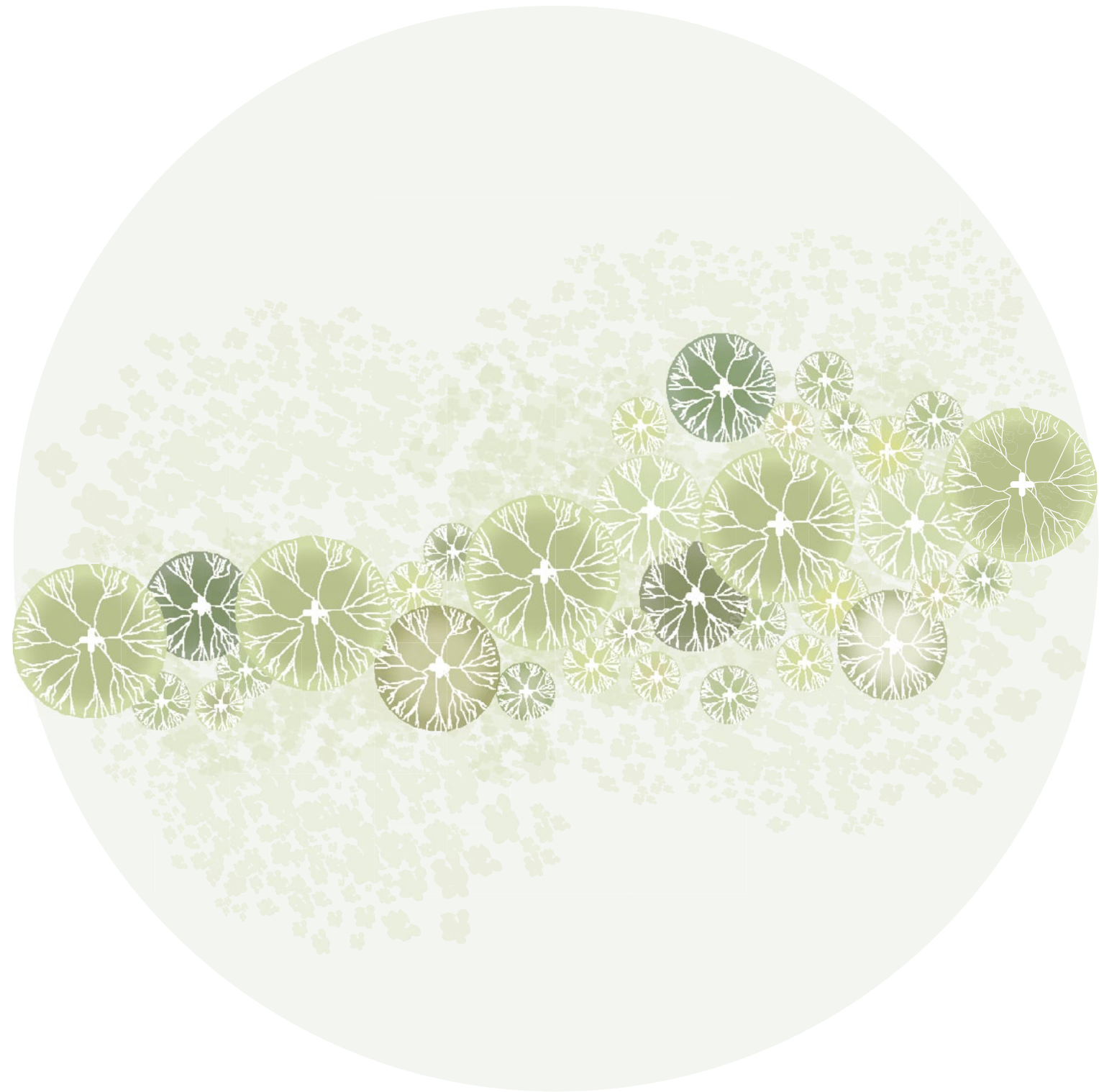
50 vuotta

+ 150 vuotta

Hyötyvä lajisto

- Valossa kasvavien tammien rungoilla viihtyvät erityisesti erikoistuneet epifyytiset sammalet ja jäkälät. Tammen paksu kaarna, runkoon syntyneet kaarnattomat osat ja latvuston kuolleet oksat hyödyttävät eri lajistoa.
- Elävät, vanhat tammet hyödyttävät laajasti eri hyönteisryhmiä, tarjoamalla monenlaista ravintoa ja pesä-, suoja- ja talvehtimispaikkoja.
- Tärkeimpiä hyönteisryhmiä ovat suur- ja pikkuperhoset, kovakuoriaiset ja pistiäiset. Noin 150 erikoistunutta kasvinsyöjähyönteistä elää vain tammella.
- Vanhojen tammien onkaloihin kehittyy lahoppuusta ja hyönteisten toiminnasta mulmia ja mulmionkalot ovat monen uhanalaisen hyönteisen elinympäristöjä.
- Tammen terhot ovat tärkeää ravintoa useille eläimille ja vanhojen puiden kolot ovat tärkeitä pesäpaikkoja kolopesijöille. Tammen juuristossa elää suuri joukko erilaisia mykorritsasieniä. Elävillä ja kuolleilla tammilla ja maahan pudonneilla oksilla elää useita lahottajasienilajeja.
- Puukujanteen muut puu- ja pensaslajit hyödyttävät niille ominaista hyönteis- ja sienilajistoa ja esimerkiksi pihlajat tarjoavat ravintoa monille eläimille. Myös joutomaakasvillisuudesta lehtomaisemmaksi elpyvä puuston aluskasvillisuus hyödyttää laajasti eri eliöryhmiä karikkeenlahottajista maaperäeläimistöön.

Puustoiseen kerrokselliseen vyöhykkeeseen istutetaan pitkäikäisiä ja hidaskasvuisia tammia sekä niiden väliin lyhytikäisempiä ja nopeakasvuisempia puu- ja pensaslajeja, kuten raitaa ja pihlajaa.

Storhemtin metsäpuutarha

Lähtötila

Villiintynyt entinen puutarha, jossa vanhoja koivuja, muita lehtipuita ja puutarhakasveja. Alue on muinaisjäännösalue, jonka jatkokokehittämisessä on konsultoitava kaupunginmuseota. Näkyvissä mm. vanhoja kivijalkoja.

Tavoitetila

Yhteisölliseksi, syötäväksi metsäpuutarhaksi kehittynyt varjoisa puutarha, jossa vanhat koristekasvit ja rakennusten kivijalat muistuttavat alueen historiasta.

Syötävä metsäpuutarha on metsään perustettava puutarha, jossa pyritään mahdollisimman vähän hoitoa ja ylläpitoa vaativan hyötypuutarhaan. Puutarhassa kasvaa sekä metsälajeja, että hyötykasveja.

Toimenpiteet

- Muun puuston sekaan ja avoimiin reunapaikkoihin istutetaan hedelmäpuita, kuten omenoita, päärynöitä ja kirsikoita. Puiden alle ja kulkureittien varrelle istutetaan marjapensaita, kuten herukoita, karviaisia ja marjasinikuusamia.

- Heinittyneitä alueita hoidetaan säännöllisellä leikkaamisella aluksi useamman kerran kasvukaudessa ja myöhemmin pari kertaa kasvukaudessa.
- Villiintyneet syreenit saavat kasvaa vapaasti. Tarvittaessa leikataan kulkureiteiltä.
- Alueelle voidaan tuoda muualta oksia ja runkoja majaleikkejä varten.

Hyötyvä lajisto

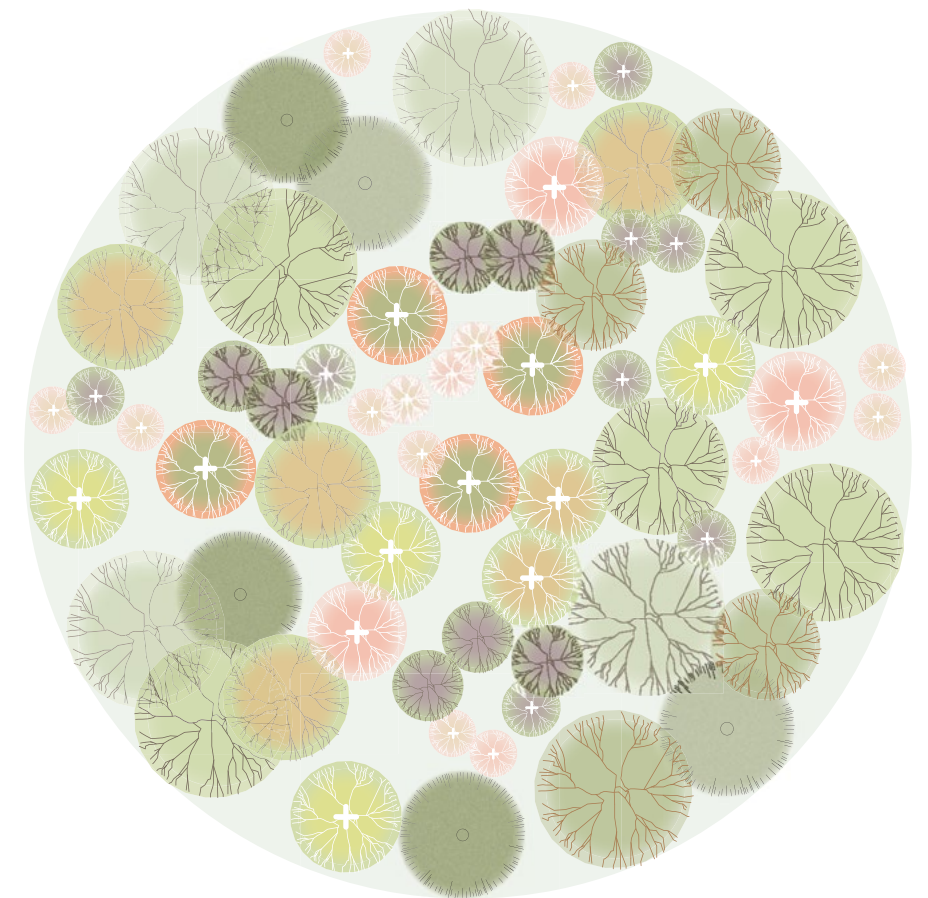
Kukkivat puut ja pensaat hyödyttävät erityisesti pölyttäjiä. Myös marjat ja hedelmät hyödyttävät monia hyönteisryhmiä.

Ihmisen lisäksi marjat ja hedelmät tarjoavat ravintoa myös erityisesti linnuille ja nisäkkäille.

Vanhoiksi kasvavat puut hyödyttävät monia epifyyttisiä sammalia ja jäkäliä. Pensaat tarjoavat suojaa erityisesti linnuille ja pieneläimille. Niittymäisten puoliavointen alueiden tehostettu hoito monipuolistaa erityisesti kasvi- ja hyönteislajistoa

50 vuotta

Metsäpuutarhaan istutetaan monilajinen istutus puita ja pensaita, joiden joukossa hedelmäpuita ja marjapensaita.

Kangasmetsä

Lähtötila

Hyväkuntoista kalliometsää, harvennettua kuivahkoa kangasmetsää ja nykyistä peltoa.

Tavoitetila

Sopeutumiskykyinen monimuotoinen boreaalinen metsä, joka vaihettuu kuivista kalliometsistä tuoreeseen kankaaseen ja tukee ekologisen yhteyden jatkumista alueelta itään.

Toimenpiteet

- Alueella kasvaa jo valmiiksi melko monimuotoista metsää. Koirapuiston kohdalla olevaa rinnemetsää on harvennettu ja harvennusjäte on jätetty maahan. Nuoria riukumaisia runkoja on maassa runsaasti ja ne haittaavat kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuutta. Maahan jätettynä raivausjäte hyödyttää lahottajia, mutta määrää tulisi vähentää kasvillisuuden tukemiseksi.
- Kalliometsän alueella kaikki toimenpiteet ovat tarpeettomia. Avokallion juurella on myös vesottu pajuja, kallion tyvi voidaan myös jatkossa pitää vesomalla avoimena ja paahteisena.
- Vävarsinkummulla on pieni peltoaukea, jonne istutetaan mo-

nimuotoiseksi kokonaisuudeksi useita kotimaisten puulajien taimia: rauduskoivu, mänty, kuusi, raita, pihlaja, harmaaleppä. Lajeja istutetaan myös uudelle Nygrannaksensillan tilalle suunnitellulle vihersillalle. Näitä samoja lajeja taimettuu alueelle myös luontaisesti. Istutettavat taimet tulee istuttaa riittävän harvaan, että luontainen taimettuminen luo nopeasti eri-ikäisyyttä. Istutettavat taimet voivat mielellään olla eri-ikäisiä, jotta metsän ikärakenne saadaan mahdollisimman nopeasti luonnonmetsää vastaavaksi.

- Istutettu alue todennäköisesti tarvitsee heinien ja ylitieiden taimikoiden hoitoa siihen asti, kunnes kasvavien puiden varjostus vähentää heinien ja itävien taimien määrää. Varsinaista talousmetsätyypistä harvennushoitoa ei tehdä. Osa tiheiköistä voidaan säästää metsän monimuotoistamiseksi.
- Ilmastomuutoksen aiheuttamien helle- ja kuivuusjaksojen vuoksi tuetaan monilajisuutta yksilajisen kuusimetsän sijaan. Kuusen ja männyn taimettumista ja kasvua voidaan kuitenkin tukea alueella, jotta metsässä säilyy myös havupuihin liittyvää lajistoa.

Hyötyvä lajisto

- Säilyvä avokallioalue hyödyttää erityisesti paahteisten avokallioiden ja kallioketojen lajistoa.
- Luonnonmetsän piirteiden (vaihteleva ikärakenne, kerroksellisuus, monilajisuus, lahoppuun määrä) lisääntyessä metsä tarjoaa elinympäristöjä suuremmalle määrälle havumetsävyöhykkeen yleisiä ja uhanalaisia lajeja. Metsäisen verkoston vahvistuminen hyödyttää erityisesti liito-oravaa ja muita puustoista yhteyttä vaativia lajeja. Istutettava puusto tukee vihersillan toteutuessa puustoista yhteyttä Kehä II:n yli itäpuolelle.
- Erityisesti vähitellen lisääntyvä lahoppuun määrä hyödyttää laajasti eri eliöryhmiä. Muita alueen luontokuvioita suurempi havupuun määrä tukee havupuihin erikoistunutta lajistoa.

10 vuotta

100 vuotta

Toiminnot

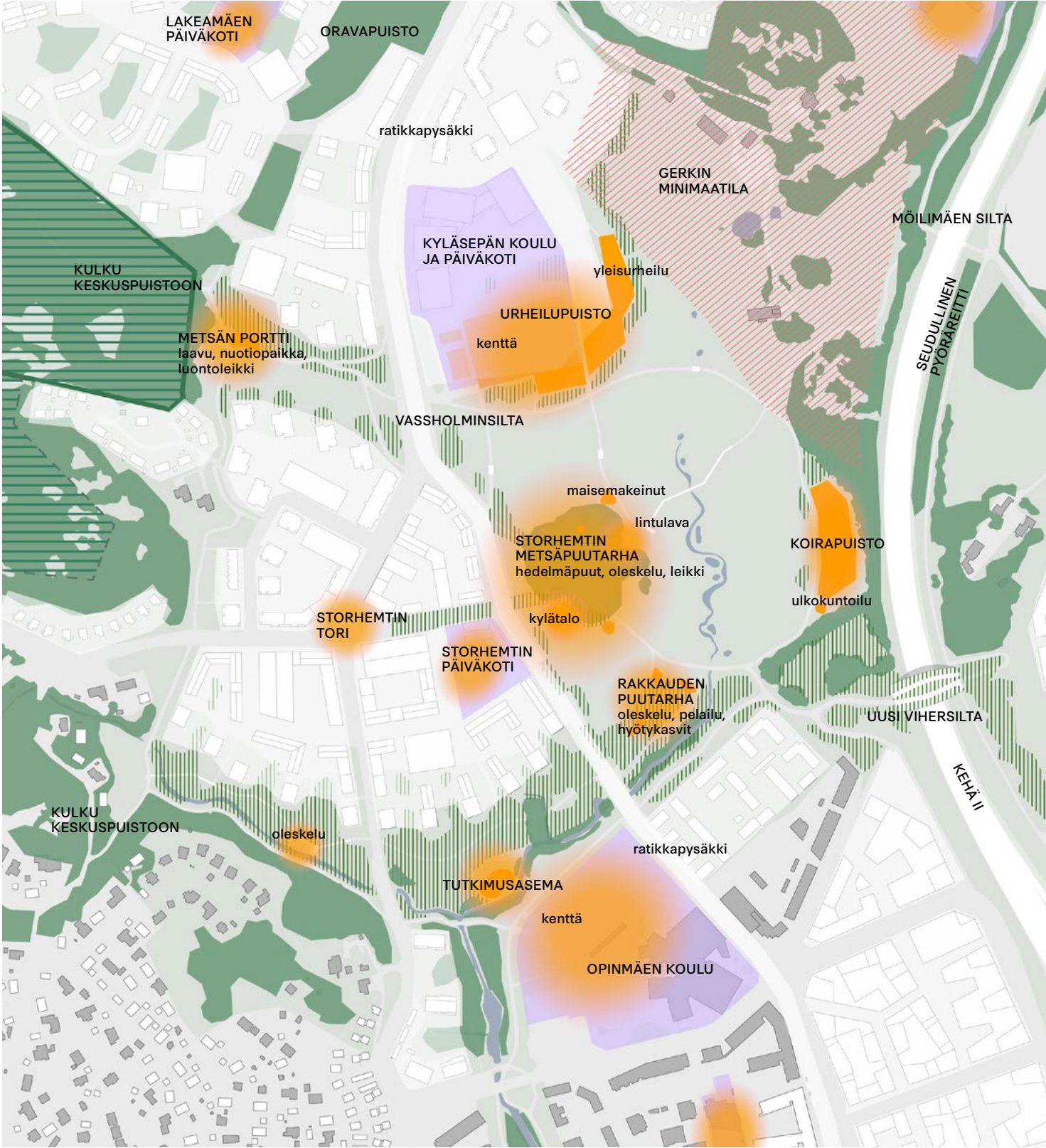
Puiston toiminnalliset keskittymät ovat urheilupuisto ja Storhemtin metsäpuutarhan alue. Pienempiä leikki-, liikunta- ja oleskelupaikkoja on sijoitettu ympäri puistoa. Oleva koirapuisto ja Rakkauden puutarha säilytetään ja puutarhan aluetta kehitetään. Koirapuiston ja sen aidan sovittamiseksi paremmin ympäristöön istutetaan muutamia puita koirapuiston reunoille.

Urheilupuisto

Urheilupuiston mitoitus seurailee Espoon liikuntapaikkaselvityksen tarpeita. Urheilupuiston toiminnoista osan on katsottu voivan sijoittua koulun pihalle ja toimintoja on hieman valikoitu alueen maisemallisten arvojen vuoksi. Liikuntakenttien vaatimat pintamateriaalit, aidat ja valaistus on haasteellista yhteensovittaa alueen maisemien kanssa. Valaistusta tulee tutkia jatkosuunnittelussa sekä lajien liikkumisen, että alueen asukkaiden viihtyisyyden humioimiseksi (mm. häikäisyvaikutus). Puiston virkistysreitit ja ladut sekä avoimet nurmialueet tukevat urheilupuiston palveluita. Puku- ja huoltotilat voisi tavoitteellisesti sijoittaa koulurakennukseen. Vähintään 60 autolle varattu pysäköinti on koulun, päiväkodin ja urheilupuiston yhteisellä pysäköintialueella. Pysäköintialue maisemoidaan istutuksin.

Suunnitelmassa on mitoitettu liikuntapalveluiden toiveiden mukaisesti tilavarauksia seuraaville toiminnoille:

- Ulkokuntoilualue 630 m²
- Tenniskentät 2 kpl
- Yleisurheilualue (juoksusuora, pituushyppypaikka ja kuulantöytäpaikka)
- Rantalentopallokentät 3 kpl (40 x 30m)
- Kenttä 110 x 75 m (tilavaraus pienelle katsomolle)
- Aikuisten koriskenttä 19 x 32 m
- Ulkosähly 12 x 24 m
- Monitoimikenttä 25 x 35 m
- Lasten liikunnallinen leikkialue

Jatkosuunnittelussa urheilupuiston alueelle tai muulle soveltuvalla sijainnilla voidaan meluvaikutukset huomioiden tutkia skeittipaikan sijoittamista.

Storhemtin metsäpuutarha

Storhemtin historiallinen kylämäki on tulevan puiston sydän. Kylämäkeä kehitetään luonto- ja kulttuuriympäristöä kunnioittaen ja kulttuurihistoriasta ammentaen. Muinaisjäännösstatus asettaa reunaehdot alueen käytölle ja jatkosuunnittelua on syytä tehdä tiiviissä yhteistyössä kaupunginmuseon kanssa. Paikallishistoriaa voidaan tuoda esiin mm. opastuksen keinoin. Perustuksien ympäristöjä voidaan museoviranomaisen luvalla kunnostaa, raivata tai tuoda muuten esiin. Rakennusten, puutarhan ja reittien fragmentteja voidaan myös rekonstruoida metsäpuutarhassa.

Kylämäen etelälaitaan esitetään yhteisöllistä puistorakennusta. Puistorakennuksen suunnittelussa on huomioitava maisematilan avoimuus ja rakennus tulee sovittaa ympäristöön hienovaraisesti. Matala, esim. viher- tai ruokokattoinen puistorakennus voi yhdistyä pieneen esiintymislavaan ja katsomoon palvelen mm. kesäteatteri-toimintaa ja erilaisia tapahtumia.

Kylämäen ympäristöön esitetään maisemakeinuja, metsään oleskelupaikkoja ja lasten taitorata, sekä pientä lintujen tarkkailulavaa metsäsaarekkeen koillispuolelle.

Metsäisen saarekkeen reunapuustoa voidaan harkiten täydentää ja metsän sisällä korvata huonokuntoisia puita hedelmä- ja jalopuilla.

Rakkauden puutarha

Asukasyhdistyksen hedelmätarhaa kehitetään metsäpuutarhan aurinkoisena vastinparina. Alueelle voidaan sijoittaa oleskelu-, pelailu- ja grillipaikka ja mahdollistaa yhteisöllinen pienviljely. Hedelmäpuita, kukkivia puita ja marjapensaita voidaan istuttaa alueelle.

Rakkauden puutarhan länsilaidalla on sopiva paikka myös julkiselle taiteelle.

Referenssikuva pystylahopuun käytöstä. Lahopuuta voidaan käyttää metsäpuutarhassa ja puronvarsilehdossa monipuolisesti.

Referenssikuva havainnollistaa Storhemtin metsäpuutarhaa.

Referenssikuva. Storhemtin kylämäki on talvisaikaan oivallinen mäenlaskukohde.

Referenssikuva. Kylätalo voi olla arkkitehtuuriltaan omintakeinen, mutta se täytyy sovittaa ympäröivään maisemaan hienovaraisesti.

Rakkauden puutarhaa kehitetään kasvillisuudeltaan ja maisemati-
laltaan monimuotoisemmaksi. Tavoitteena on, että hedelmäpuiden
lomasta löytyy kiinnostavia tiloja ja oleskelupaikkoja. Smedsbäcke-
nin varteen istutetaan kerroksellista, varjostavaa puustoa, joka vai-
hettuu syötävään kasvillisuuteen.

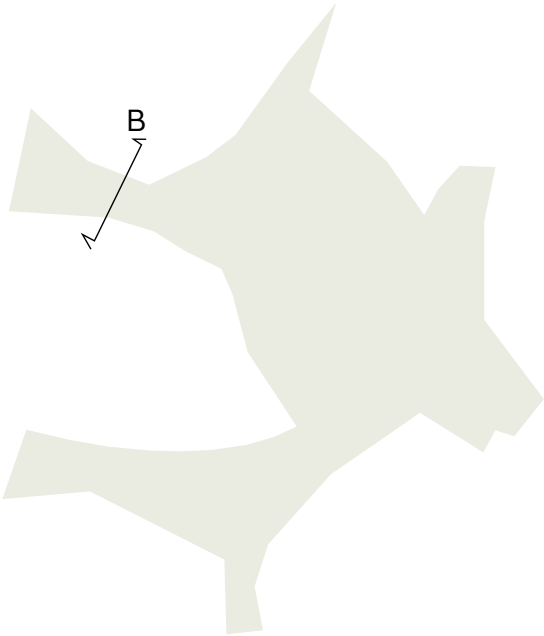
Tutkimusasema ja metsän portti

Luonnonmukaisia toiminnallisia leikkiä ja oppimista tukevia pisteitä
esitetään Opinmäen koulun pohjoispuolelle Smedsbäckenin varteen,
sekä Keskuspuiston kupeeseen Sepänmetsän itäpuolelle.

Tutkimusasema on koulun toimintaa tukeva monimuotoinen ul-
ko-oppimisympäristö. Metsän portti on luontokosketusta tukeva leik-
kiin kannustava paikka, jossa on tilavaraus laavulle ja nuotiopaikalle.
Metsän portti ja tutkimusasema palvelevat erityisesti alueen päiväko-
tilasten ja koululaisten lähiretkiä.

Referenssikuva. Metsän portilla
keskuspuistoa voi vartioida esimerkiksi
puinen eläinveistos.

Kerroksellinen puustoinen vyöhyke, saarekkeet
Puistoalueen etelälaidalla piha-alueen ja
puiston rajalle istutetaan kasvillisuussaarekkeita.
Kasvillisuus jatkuu myös piha-alueille.

Kerroksellinen puustoinen vyöhyke
Ekologisen yhteyden turvaamiseksi ja yksityisen
ja julkisen tilan erottamiseksi puistoalueen
pohjoislaitaan istutetaan kerroksellista kasvillisuutta
ja puustoa.

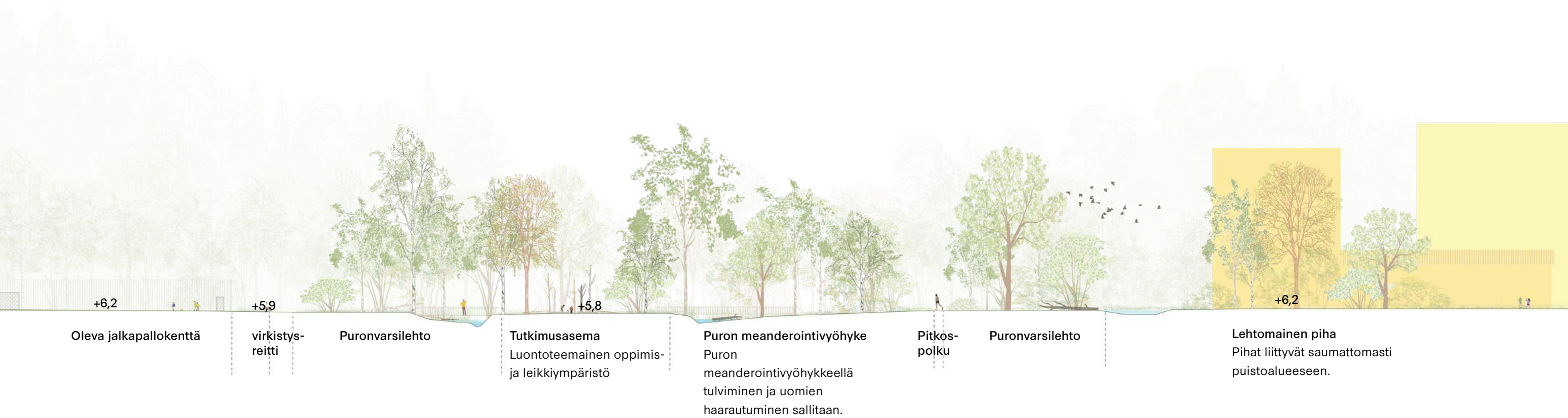
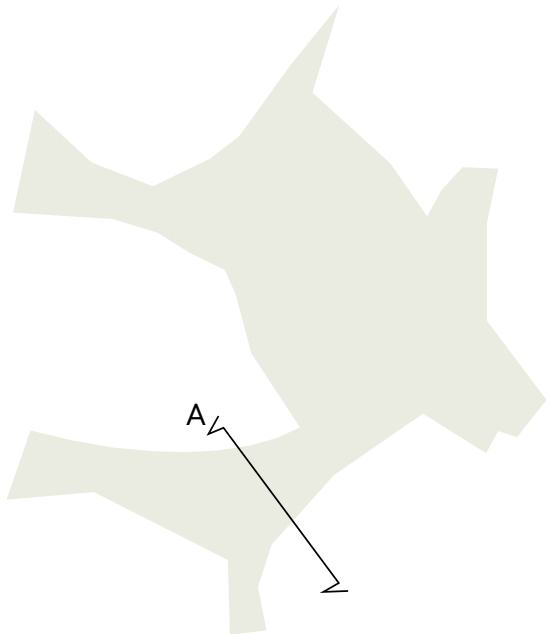
Leikkaus B: Bekkis 1:500

Tuurinlaaksoon Henttaanpuron varteen istutetaan monimuotoista ja kerroksellista kasvillisuutta. Puronvarsilehdossa kulkee pitkospuureitti

Purojen virtaamaa hidastamaan voidaan asettaa kiviä ja puunrunkoja.

Leikkaus A: Puronvarsilehto 1:500

4. Maisemavaikutusten arviointi ja lieventäminen

Smedsby-Hemtans-Dåvitsbyn kulttuurimaisema

Suurpellon seudun asutus ja viljelymaisema muodostuivat maaperältään otolliselle alueelle vuosisatojen kuluessa. Varhaisimmat muinaisjäännökset ovat kivikaudelta ja lähialueilta on löytynyt niin varhaismetallikautisia asuinpaikkoja, kuin pronssikauden esineitä. Rakennuskantaa alueella on ollut ainakin keskiajalta lähtien.

Smedsby-Hemtans-Dåvitsbyn alue luokiteltiin 1993 valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi. Alueeseen kuului kolme hyvin säilynyttä keskiaikaista asutuskeskusta, kylämäkeä, sekä niitä ympäröivät viljelyalueet. Vuonna 2000 Kehä II:n rakentaminen heikensi merkittävästi ominaispiirteitä, mutta alue luokiteltiin vielä 2006 Uudenmaan maakuntakaavassa kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta merkittäväksi alueeksi. Vuoden 2014 maakuntakaavasta merkintä poistettiin. Alue on kuitenkin paikallisesti merkittävä kulttuurimaisema Espoossa.

Kulttuurimaisema on koostunut Smedsbyn, Hemtansin ja Dåvitsbyn kylämäistä ja niiden väliin jäävistä avoimista peltoalueista. Kylämäet ovat sijoittuneet ympäristöään korkeammalle moreeni- ja kalliomäille. Smedsbystä on vielä 1500-luvun maakirjoitissa käytetty nimeä Bengtsby, ja siihen ovat kuuluneet Smedsin, Gerkin ja Stensin talot. Smedsin tilukset liitettiin myöhemmin Gerkiin, jossa harjoitetaan edelleen maanviljelyä. Hemtansin kylään kuului Storhemt ja Lillhemt. Storhemtansin talo sijaitsi kylämäellä vuoteen 1985 saakka.

Avoimia peltoaukeita ovat reunustaneet metsäiset selänteet ja mäet (Vassholmsberget, Sepänmetsä, Tuurinmäki ja Uudenkylänkallio). Tiet ja kulkureitit ovat pääosin sijoittuneet pellon ja metsän rajalle. Viljelyillä alueilla on kulkenut peltoteitä ja puroja tai oja. Alueelle sijoittuu myös historiallinen vanhan kirkkotien linjaus.

Kehä II:n rakentaminen halkaisi Dåvitsbyn kylämäen ja muutti maiseman luonnetta merkittävästi. Myös eteläisen Suurpellon rakentaminen ja mm. Kyläsepäntien rakentaminen ovat muokanneet maisemaa ja heikentäneet kulttuurimaiseman ominaispiirteitä. Peltoalueet ovat kutistuneet ja maisematila rajautuu nykyisin etelässä rakennusten julkisivuihin.

Smedsbyn (Gerkin) ja Hemtansin (Storhemtin) rooli maamerkkeinä on säilynyt nykytilassa jossain määrin. Kylämäet erottuvat maisemassa topografian, pihapiirin puuston ja historiallisten rakennusten ansiosta. Gerkin tiluksilla rakennukset, vanha viljankuivaamo ja tilalle johtava kuusikuja, ovat arvokkaita säilyneitä ominaispiirteitä. Storhemtin kylämäellä säilyneitä elementtejä ovat vanhat jalot lehtipuut, puutarhakasvillisuus, koivukujat ja rakennusten kivijalat.

Dåvitsbyn kylämäen läntinen osa Vävarsinkumpu erottuu maisemassa. Kehä:n itäpuolella on säilynyt Dåvitsby:n vanhaa rakennuskantaa. Alueen pohjoisosassa avoimet peltoaukeat ja niitä reunustavat metsäiset selänteet ovat säilyneet. Samoin joitakin vanhoja tielinjauksia.

Kiinteitä muinaisjäännösalueita ovat Storhemtin kylämäki (Hemtans), Gerkin kartanon ympäristö (Gerk ja Stens) ja Kehä II:n molemmille puolille sijoittuva Dåvitsbyn alue (Taavinkylä).

Sotrhemtinmäki erottuu maisemassa topografian ja kookkaan puuston vuoksi. Avoin maisema sen ympäristössä on säilynyt.

NYKYTILAAN SÄILYNEET OMINAISPIIRTEET

- Smedsbyn (Gerkin) ja Hemtansin kylämäkien rooli maamerkkeinä säilynyt jossain määrin. Kylämäet erottuvat maisemassa topografian, pihapiirin puuston ja historiallisten rakennusten ansiosta.
- Gerkin rakennukset, kuusikuja ja viljelytoiminta kertovat alueen historiasta.
- Storhemtin vanhat puut, puukujat ja rakennusten jäänteet.
- Dåvitsby jäänyt Kehän kahdelle puolelle. Vävarsinkumpu länsipuolen puistoalueella erotettavissa.
- Alueen pohjoisosassa avoimet peltoaukeat, joita reunustavat metsäiset selänteet.
- Joitakin vanhoja tielinjauksia ja kulkureittejä on säilynyt.
- Metsien reunavyöhykkeet Lakeamäellä ja Vassholmin alueella säilyneet pääpiirteittäin.
- Smedsbäcken ja Henttaanpuro säilyneet maisemassa.

Gerkin navettarakennus, peltoja ja taustalla Sotrhemtinmäki ja 2010-luvulla rakennettu Opinmäen koulu.

Maisemavaikutukset

Vuonna 2020 laaditun kaavarungon lähtökohtana alueen kaupunkirakenteelle on kaksi asutuskeskittymää, jotka liittyvät Keskuspuistoon ja maisematilaltaan avoimempaan uuteen puistoalueeseen. Lakeamäen alue Kyläsepäntien länsipuolella on topografialtaan selvästi jyrkkäpiirteisempi ja rakennukset sijoittuvat maisemassa näkyville paikoille. Vassholmin ja Storhemtin alueet, sekä Lakeamäkeen kuuluvat Kyläsepäntien itäpuoleiset alueet ovat tasaisempaa vanhaa peltoa. Uudet korttelialueet tulevat rajaamaan puiston maisematilaa selvästi, kutistavat peltoalueen laajuutta ja pienentävät kulttuurimaiseman vanhojen maamerkkien roolia maisemassa.

Kulttuurimaisemasta jää jäljelle muun maankäytön väliin jääviä yksittäisiä alueita, joista viljelymaiseman piirteitä voidaan säilyttää lähinnä vain yksittäisissä näkymissä.

Avoimen tilan merkittävä väheneminen ja korkea uudisrakentaminen ovat keskeisimmät maisemaa muokkaavat tekijät. Korttelirakenne jättää tilaa Gerkin tiluksien ja Storhemtin kylämäen ympärille. Avointa maisemaa näillä alueilla voidaan säilyttää. Vaikka Storhemtin kylämäki ja Gerkin tila säilyvät, niiden rooli maisemassa pienenee ympäröivän rakentamisen myötä. Maisemaa rajaava metsä vaihtuu suurelta osin rakennusten luomaan reunavyöhykkeeseen. Rakentaminen luo alueelle uuden maisematyyppin, jossa avoin maisema rajautuu rakennuksiin.

Maastoon hyvin sovitettuna ja riittävän puustoisena säilyessään Lakeamäen alue voi osittain säilyttää luonteensa maisemaa rajaavana metsäisenä selänteenä. Puistoalueilla metsäisiä reunoja voidaan säilyttää maisemaa rajaavina reunoina.

Rakentaminen, mahdollinen pikaraitiotie ja Vassholminsillan leventäminen heikentävät visuaalista ja toiminnallista yhteyttä Keskuspuiston metsäalueiden ja pelto- ja kulttuurimaiseman välillä.

Puistoalueella uudet toiminnot, urheilupuisto, reitit ja istutettava kasvillisuus muuttavat peltoalueiden luonnetta. Lähiympäristösuunnitelmassa näiden tekijöiden muodostamaa vaikutusta maisemaan on pyritty minimoimaan. Teiden ja puistoreittien valaistus vaikuttaa maisemaan erityisesti pimeään aikaan.

Gerkin rakennusten lähistölle on rakenteilla Sepänkallion uusi alue. Pienimittakaavaisten rakennusten rooli pienenee, kun viereen nousee korkeita uudisrakennuksia.

Olevat pientalot jäävät Vassholmin kaava-alueen uudisrakentamisen taakse. Metsän reunaa voidaan säästää kuvan oikeasta laidasta.

OMINAISPIIRTEET RAKENTAMISEN JÄLKEEN

- Kulttuurimaisemasta jää jäljelle muun maankäytön väliin jääviä yksittäisiä alueita, joista viljelymaiseman piirteitä voidaan säilyttää lähinnä vain yksittäisissä näkymissä.
- Avoimen tilan merkittävä väheneminen ja moderni rakentaminen ovat keskeisimmät maisemaa muokkaavat tekijät. Korttelirakenne jättää jonkin verran tilaa Gerkin tiluksien ja Storhemtin kylämäen ympärille. Avointa maisemaa näillä alueilla voidaan säilyttää.
- Storhemtin kylämäki ja Gerkin tila säilyvät. Niiden rooli maisemassa pienenee ympäröivän rakentamisen myötä.
- Lakeamäen alue voi osittain säilyttää luonteensa maisemaa rajaavana metsäisenä selänteenä.
- Lakeamäen halkaisevalta puistoalueelta ja Vassholmsbergetiltä voidaan säilyttää näkymiä avoimeen maisemaan.
- Puistoalueilla vanhoja metsäisiä reunoja voidaan säilyttää maisemaa rajaavina reunoina.
- Purot säilyvät ja niiden roolia maisemassa voidaan kasvattaa.
- Kyläsepäntien linjaus noudattaa osittain vanhaa Iso-Henttaantietä.

Maisemavaikutusten lieventäminen

Rakennukset ja kaupunkikuva

Kaavarungon lähtökohtana alueen kaupunkikuvalla on kaksi asutuskeskittymää, jotka liittyvät Keskuspuistoon ja avoimeen puistoalueeseen. Lakeamäen alue on topografialtaan selvästi jyrkkäpiirteisempi ja rakennukset sijoittuvat maisemassa näkyville paikoille. Vassholmin alue on tasaisempaa vanhaa peltoa. Uudet korttelialueet tulevat rajaamaan puiston maisematilaa selvästi ja pienentävät kulttuuri-maiseman elementtien roolia maisemassa.

Rakentamisen massoitellulla ja rakennusten sijoittelulla voidaan vaikuttaa vaikutusten luonteeseen ja suuruuteen. Lakeamäen rakennukset on pyritty sovittamaan maastonmuotoihin ja olevaa puustoa pyritään paikoin säilyttämään. Rakennukset sijoittuvat kuitenkin mälle, mikä kasvattaa niiden maisemavaikutuksia. Alueen halkaisee puistovyöhyke, joka osaltaan pienentää maisemavaikutuksia peittäen rakennuksia latvusten taakse. Laki- ja rinnealueelle sijoitettava rakentaminen on kulttuurimaiseman näkökulmasta parempi vaihtoehto, kuin peltoalueelle ja kylämäkiin kiinni rakentaminen.

Vassholm-Lakeamäen alueen kaupunkikuvabrändistä laaditussa esityksessä (Tengbom, Eriksson Arkkitehdit ja Helma, päiv. 11.9.2024) on esitetty tavoitteita arkkitehtuurille ja uusien alueiden ilmeelle. Tavoitteena on puutarhakaupunkimainen, ympäristöön sopeutuva arkkitehtuuri luonnonmukaisilla materiaaleilla ja maanläheisillä väreillä. Harjakatot, pienimittakaavaisuus ja rauhallinen detaljimaailma, ovat piirteitä, joilla arkkitehtuuria kuvataan.

Lakeamäen alustavan viitesuunnitelman (Tengbom, Eriksson Arkkitehdit ja Helma 5.2.2024) mukaan uudisrakentamisen korkeus vaihtelee kahdesta (päiväkotirakennus) kahdeksaan kerrokseen. Harjakattoiset rakennukset luovat korkeudeltaan vaihtelevaa kattomaailmaa alueelle. Rakennusten harjakorkeus ylittää puuston latvuslinjan monin paikoin. Rakennusten massoitellu muistuttaa modernia metsälähiötä, jossa pysäköinti on kuitenkin ratkaistu pysäköintitaloissa. Julkisivujen ja kattojen värimaailman rauhallisuus on maisemakuvassa merkittävä tekijä.

Korttelityyppejä ovat muurimainen kortteli Lakeamäentien varrella, puolisoljettu lamellitalojen muodostama kortteli ja pistetalot.

Korttelit on sijoitettu maastoon siten, että olevaa puustoa ja avokallioalueita säilyy. Puuston säilyttäminen ja uusien puiden istuttaminen on oleellista maisemavaikutusten hillitsemiseksi. Pihojen puustoisesta luonteesta on syytä pitää kiinni jatkosuunnittelussa.

Pysäköintitalojen ja niiden kattopihojen sovittaminen maastoon tulisi tehdä rinneratkaisuissa huolellisesti. Maisemavaikutusten pienentämiseksi voisi harkita maastonmuokkausta siten että pysäköintitalojen katto liittyy olevaan maanpintaan (nyt kerroksen ero leikkauksien mukaan).

Vassholmin kaava-alueen itäosassa ja Storhemtin kaava-alueella suunnitellut korttelit ovat sulkeutuneempia ja luovat selkeämmin sulkeutuneita katu-, piha- ja aukiotiloja. Puiston suuntaan uudisrakennukset luovat selkeän rajan puistolle. Rakennusmassojen mittakaavaan ja julkisivujen vaihtelevuuteen on syytä kiinnittää huomiota jatkosuunnittelussa. Päiväkotikorttelin sijainti lähellä Storhemtin kylämäkeä on perusteltua ja rakennuksen matala korkeus on tässä kohtaa maiseman kannalta hienovarainen ratkaisu.

Erityisesti puistoaluetta reunustavat rakennukset näkyvät maisemassa kauas. Julkisivujen rauhalliseen materiaali- ja värimaailmaan ja mittakaavaan tulee kiinnittää huomiota. Rakennusten korkeuden madaltuminen puistoa kohti ja korkeuden vaihtelu vähentävät muurimaista vaikutelmaa.

Storhemtin kaava-alueen eteläosaan on suunniteltu puistoon aukeavia puoliavoimia kortteleita, joissa on sekä L-mallisia lamellitaloja että pistetaloja. Puistoalueelle aukeava korttelirakenne on hyvä ratkaisu, sillä uudisrakennukset eivät luo muurimaista vaikutelmaa puiston suuntaan. Pistetaloihin rajautuva massoitellu sopii paremmin myös Henttaanpuron eteläpuolelle sijoittuvaan Tuurinmäen pientaloalueeseen.

Kuvakaappaus 3d-mallista. Violetilla värillä korostettu päiväkotirakennus ja Storhemtin kaava-alueen rakennuksia suhteessa Storhemtin kylämäen puistoon. Mallissa ei näy puistoon istutettavaa puustoa. Pikaraitiotie saattaa sijoittua rakentamisen ja kylämäen väliselle alueelle. (Kuvakaappaukset aluetta suunnittelevien arkkitehtien laatimasta yhteismallista.)

Kuvakaappaus 3d-mallista. Lakeamäki Kyläsepäntien itäpuolella. Violetilla värillä julkiset rakennukset. Mallissa ei näy istutettavaa puustoa.

Koulu, päiväkotia ja urheilupuisto

Kyläsepäntien itäpuolelle sijoittuva uusi koulu- ja päiväkotirakennus ovat maisemassa keskeisellä paikalla. Rakennus on syytä toteuttaa matalana, niin että Sepänmetsän puustoa näkyy sen taustalla. Rakennus tulee olemaan puiston laidan maamerkki, joten sen tulee olla arkkitehtuuriltaan laadukas. Rakennuksen arkkitehtuurissa tulee myös huomioida mm. suurten lasipintojen heijastusvaikutus sekä kattomaailma.

Koulun pihaan liittyy saumattomasti uusi urheilupuisto. Urheilupuiston toteutuksessa tulee huomioida maisemavaikutukset, sillä se sijoittuu pääosin avoimelle peltoalueelle lähelle Gerkin kartanoa ja Storhemtin kylämäkeä. Maisemakuvassa keskeisiä ovat urheilukentän valaistus ja aidat, jotka tulevat avoimessa maisemassa näkymään kauas. Maisemavaikutusta voidaan lieventää kasvillisuuden avulla ja kenttien huolellisella sovittamisella topografiaan. Valaistuksen, aitojen ja liikunta-alueiden materiaali- ja värimaailman sovittaminen ympäristöön on tärkeää. Urheilukentän valaisimet ovat keskeinen maisemaan vaikuttava tekijä ja niiden koko ja korkeus on mahdollisuuksien mukaan pidettävä kohtuullisena.

Gerkin tilusten ympäristössä on perusteltua säilyttää mahdollisimman paljon avointa maisematilaa, jotta kylämäen rooli maamerkinä säilyisi edes jossain määrin.

Pikaraitiotie

Rakennusten lisäksi maisemaa tulee muuttamaan liikennejärjestelyt, joista merkittävimpänä mahdollinen pikaraitiotie ja siihen liittyvä siltarakenne. Kunnallisteknisessä suunnittelussa on hahmotettu Storhemtinmäen lounaispuolella kolme vaihtoehtoa sillan toteutukselle (s. 49). Vaikka Vassholminsilta on jo toteutettu, uudella raitiotiesillalla on merkittävä vaikutus näkymiin ja maiseman luonteeseen. Pikaraitiotie vaatii mm. korkeita johdinpylväitä. Lisäksi siltarakenne levenee. Yhteys metsäisten selännealueiden, kylämäkien ja peltoalueen välillä jää kapeaksi, minkä lisäksi silta katkaisee sen. Sillan arkkitehtuurilla sekä pylväiden värityksellä voidaan vaikuttaa rakenteiden silmiinpistävyyteen. Väritys voisi ammentaa pellon ja/tai metsän sävy maailmasta.

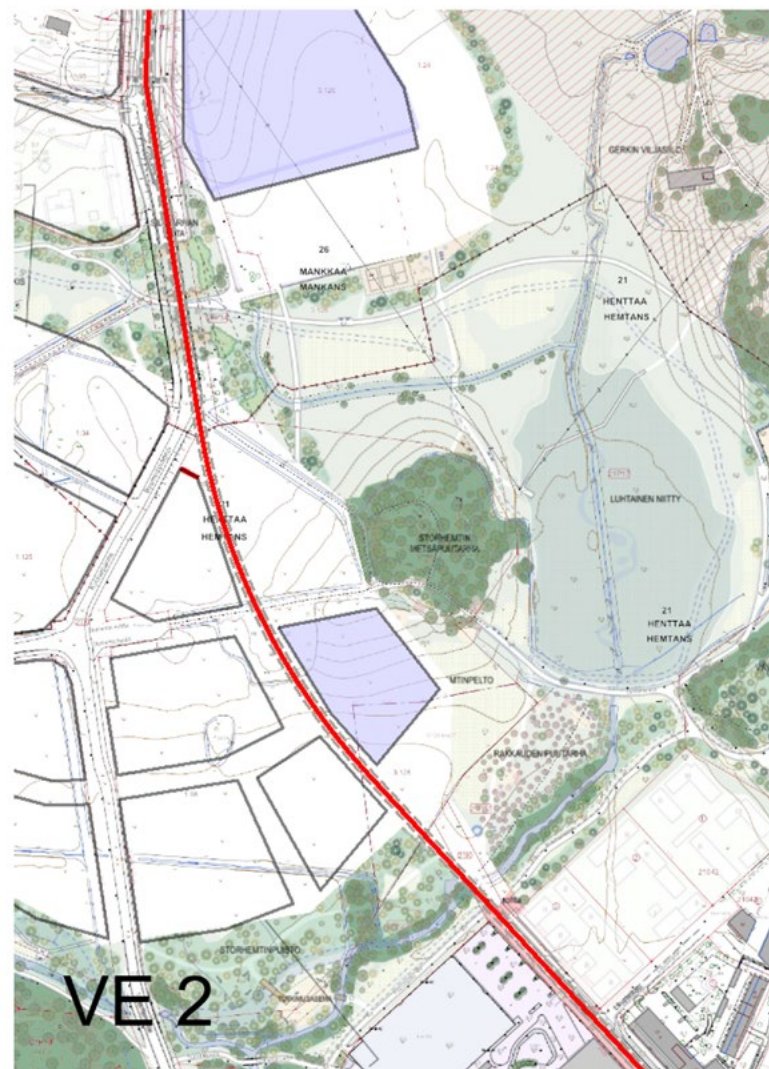
Kuvakaappaus 3d-mallista. Violettilla värillä korostettu Kyläsepän koulu ja päiväkotia. Etualalla uusi urheilukenttä. Taustalla Lakeamäen alue. Koulun ja päiväkodin massoittelu, kerrosluvut ja kattomuodot hyvin alustavia. Mallissa ei näy puistoon tai koulun pihalle istutettavaa puustoa.

Kuvakaappaus 3d-mallista. Vasemalla Storhemtin puustoinen mäki. Violettilla värillä korostettu Kyläsepän koulu ja päiväkotia. Koulun ja päiväkodin massoittelu, kerrosluvut ja kattomuodot hyvin alustavia. Mallissa ei näy puistoon tai koulun pihalle istutettavaa puustoa.

Kuvakaappaus 3d-mallista. Näkymä Vassholmsbergetiltä kohti koillista. Taustalla punaruskealla korostettu rakennus on Gerkin vanha viljankuivaamo. Puusto on mallinnettu viitteellisesti. Mallissa ei näy puistoon ja pihalle istutettavaa puustoa.

Vaihtoehto 1 on Sepänkallio-Storhemt kaavarungon ns. MaJoMa-Le-linjaus. Raiteen tasaus edellyttäne Storhemtinmäen lounaispuolella leikkauksia ja pengerryksiä. Uusi raidesilta sijoittuu vinosti suhteessa nykyiseen Vassholminsiltaan eri koordinaatistoon ja yhtyy Kyläsepäntiehen vasta sillan pohjoispäässä.

- Uuden ja vanhan sillan kokonaisuus on levein, uusi silta pisin ja siltojen väliin jää epämääräistä välitilaa.
- Korttelirakenne sijoittuu suhteellisen lähelle Storhemtinmäkeä ja pullistuu sen luoteispuolella maisematilaan.
- Raide muodostaa selkeän rajan kortteleiden ja Storhemtinmäen väliin.

Vaihtoehdossa 2 raide sijoitetaan nykyiselle sillalle. Muissa vaihtoehdossa sillalle sijoittuva pyöräilyn pääreitti linjataan kulkemaan ekologisen yhteyden kohdalla maantasossa. Päiväkotitontti sijoittuu Storhemtinmäen puolelle lounaisrinteeseen. Nykyisen Vassholmin sillan rakenteellista soveltuvuutta pikaraitiotielle ei ole varmistettu.

- Ratkaisussa ei tarvita uutta siltaa, joten sillan maisemavaikutukset ovat pienimmät.
- Linjaus kiertää Storhemtinmäen vaihtoehtoa 1 kauempaa ja sijoittuu tasaiselle alueelle korkeuskäyriä seuraten
- Päiväkotitontti liittyy Storhemtinmäkeen ja katkaiseen avoimen maisematilan sen lounaispuolella. Koillissivulla säilyy laajempi osa maisema-alueesta.

Vaihtoehdossa 3 toteutetaan uusi raidesilta nykyisen sillan itäpuolelle samansuuntaisena. Korttelirakenne on pitkälti sama kuin vaihtoehdossa 2.

- Siltakokonaisuus levenee, vaikkakin sen maisemavaikutukset ovat pienemmät kuin vaihtoehdossa 1. Sillan reunan ja pilarien ilmeellä voidaan vaikutelmaa hieman keventää. Korttelirakenteen maisemavaikutukset ovat pitkälti samat kuin vaihtoehdossa 2.

Puistoalue

Maisemavaikutusten lieventämiseksi on perusteltua istuttaa uutta puustoista reunaa rakennusten ja avoimen puistoalueen väliin. Kasvillisuuden lisääminen myös pehmentää kontrastia uuden rakentamisen ja historiallisen miljööön välillä. Puiden istuttaminen reunavyöhykkeillä olisi syytä aloittaa jo ennen rakentamisen aloittamista, jotta puusto ehtisi kehittyä ja kestäisi paremmin rakentamisesta aiheutuvan stressin.

Keskeisille avoimille alueille ei istuteta uutta puustoa. Puiden lisääminen vaikuttaa kuitenkin näkymien säilymiseen, sillä se peittää paikoin pitkiä näkymiä, joiden säilyttäminen olisi kulttuurimaiseman kannalta perusteltua.

Vävarsinkumpu ja Dävitshyn pihapiiri liittyvät toiminnallisesti ja maisemallisesti paremmin toisiinsa uuden vihersillan myötä. Tämä voidaan nähdä maisemahistorian luettavuuden kannalta positiivisena muutoksena, sillä se vähentää Kehätien rakentamisesta syntynyttä maisemavaikutusta. Vävarsinkummun metsittäminen tukee myös maiseman luettavuutta.

Valaistukseen tulisi alueella kiinnittää erityistä huomiota sekä kulttuurihistorian, että luontoarvojen vuoksi. Valaistusta tulisi käyttää ainoastaan keskeisimmillä pääreiteillä, kuten pyöräilyn runko-yhteydellä ja urheilupuistossa. Urheilupuiston ketän suuritehoinen valaistus on syytä kytkeä pois päältä, kun kenttää ei käytetä.

Reitit pirstaloivat aiemmin laajaa ja yhtenäistä peltomaisemaa. Reittien sijoittaminen pääosin avoimen maiseman reuna-alueille tukee maiseman ominaispiirteitä.

- Puustoiset mäet ja selänteet
- Metsitettävä alue
- Puustoinen laaksoalue
- Metsitettävä laaksoalue
- Oleva puustoinen reuna
- Uusi rakennusten luoma reuna
- Uusi puustoinen reuna
- Avoin reunavyöhyke
- Kulttuurimaiseman maamerkki
- Näköalapaikka
- Säilytettävä näkymä kulttuurimaisemaan

Lähteet

Ahopelto, Laura; Lähteenmäki, Tia; Rönnberg, Marika. 2021: Espoon ekologisen verkoston nykytila, Espoon Ympäristökeskus 2021

Avarrus arkkitehdit. 2025: Vassholmin viitesuunnitelma, luonnokset

Espoon kaupunki 2021: MAJOMALE Maankäytön ja joukkoliikenteen kehittämissuunnitelma välillä Matinkylä – Leppävaara – (Myyrmäki)

Espoon ympäristökeskus 2021: Espoon luonnon monimuotoisuuden toimenpideohjelma ja selvitys. Espoon ympäristölautakunta

Espoon kaupunki 2023: Suur-Matinkylän virkistysvisio 2050

Espoon voimassa oleva yleiskaava selostuksineen

Espoon vireillä oleva yleiskaava selostuksineen 2060

Hakapää, Päivi. 2005: Espoon eteläosien historiallisen ajan kyläpaikkojen yleiskaavainventointi 2005. Museoviraston rakennushistorian osasto

Härö, Erkki; Stenmark, Erik; Lehto, Tiina. 1991: Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Espoon kaupunginmuseo 1991

Iho, Heini-Sofia & Inkiläinen, Elina. 2024: Keskuspuisto 2060 - Keskuspuiston maankäyttötarkastelu. Espoon kaupunki, Kaupunkisuunnittelukeskus, yleiskaavoitus.

Kaupunkitekniikan keskus 2021: Espoon niittyjen ja avointen alueiden toimenpideohjelma 2021-2031. Kaupunkitekniikan keskus, Viherkunnossapito, luonnonhoito. 2021

Laulumaa, Vesa & Väisänen, Tuija. 2022: Inventointiraportti, Espoo - Kyläseppä-Storhemt asemakaava-alueiden arkeologinen inventointi v. 2022. Museovirasto, arkeologiset kenttäpalvelut

Luoto Anu, Koskinen Janne, Pimenoff Susanna. 2022: Kyläseppä ja Storhemt (Suurpelto) Luontoselvitys 2022, Luontotieto Keiron Oy, Espoon kaupunki

Luoto Anu, Koskinen Janne, Pimenoff Susanna. 2018: Suurpelto IV ja V asemakaavoitus - Luontoselvitys 2018, Luontotieto Keiron Oy, Espoon kaupunki

Manninen, Elina. 2023: Espoon uhanalaisten luontotyyppien

kartoitus vuonna 2023 - Faunatican raportteja 141/2023 52 s. Espoo 2023

Nomaji maisema-arkkitehdit. 2022: Nygrannaksen alueen maisemahistoriallinen selvitys, Espoon kaupunki

Ramboll Oy. 2011: Suurpelto IV ja V – Yleiset alueet: Hulevesien hallintasuunnitelma. Espoon kaupunki

Ramboll Oy. 2020: Suurpellon ja Nygrannaksen vihersillan teknistaloudellinen selvitys

Tengbom arkkitehdit, Eriksson Arkkitehdit ja Helma maisema-arkkitehdit. 2024: Lakeamäen alustava viitesuunnitelma 5.2.2024

Tengbom arkkitehdit, Eriksson Arkkitehdit ja Helma maisema-arkkitehdit. 2024: Vassholm – Lakeämäki Alueen visuaalisen ilmeen pääperiaatteet. Kokousaineisto, Patrick Eriksson 11.9.2024

TREA, Aino Landscaping, Ramboll 2021: Sepänkallio-Storhemt: Pohjoisen Suurpellon kaavarunko, raportti 18.1.2021

NOMAJI

Nomaji maisema-arkkitehdit Oy
Meritullinkatu 11 D, 00170 Helsinki
nomaji@nomaji.fi